КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ЛЕНИНА ЦIИИ ГIУЛАКХИ ДАИМ ДАХАРГДА!

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ | № 46 (4358). | ШОАТТА, 18 апрель, 1970 ш. | Мах 2 кап.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага

Оаха, цхьана еча парте Нохч-ГIалгIай областной Грозненски городскойн комитетий, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан къахьегамхой депутатий Грозненски городской Советан торжественни заседане дакъе лоацераша, Владимир Ильич Ленина бIоь шера юбилей белгалъ-йоккха тулдеша долаш, тхоай безамен дег тIерча баркален эггара хьалхара дош къамсарча Коммунистически партега, цун ленински Центральни Комитетага, Советски правительствага оал.

Владимир Ильич Ленина — тIех хьаькъалеча уйланахо, Iилмахочо, революционеро шийна эрригаенаш, льгIлуш боеца ниа коммунизм бакъан лоаттабеча къовсама сийлахь-доккхача гIулакха дIабеннаб. Ленин адамий историена юкъевоаккхае пролетарски революцей обществана социалистически эргалонаш яреи теорепа лард еллар хиларах терра, большевистски партии дунен тIа эггара хьалкара болхлойн ахархойн социалистически пачхьалкхан хьаьяр а церна кулгалдьр а хиларах терра, къаьбенаь дIакъца дунен пролетариата, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама бахьа хиларах терра, къахьегамхой паргIатонна ираза тIехьара эггара чIоагIагIа кола къовсамко хиларах терра.

Владимир Ильич Ленина цIерах айхха дувзаденна да пачхьа Росси тIехьайнсо йистош социальни къамани Iазапах мукъаяьр. Нохч - ГIалгIайчен къахьегача адамашта, Россерча кийча халкъашта а санна, шерра ниль хьабийллаб уж экономически культурни дегIаьдаре.

Кхоачаш хинна Владимир Ильич Ленина «Нохкъосташка — Азербайджана, Грузе, Армене, Дагестане, Горски республика коммунисташка» дакъийтача шийна программни письмо тIа кургдер гуш яаде дешаш. Цу тIа цо белгалдьаккхад, Кавказе Советски республикай айкхача цхьоагIоно «буржуазни йолча хана бIаргаца бейна буржуазни строе хиле йиш йоацачен къаман машара образец хьаергхилар».

Коммунистически парте хьалхъалера, ленински къаман политика чакхъяккхар, сийлахь-доккхача эрсий халкъон Советски Союзе кхыча халкъашен важарашка мехкъостал дер бахьан долаш чIоагIагIа дегIаьна социалистически индустри я, толашегIа бола юрта боахам а, масса оагIорахьара йIахий, фармегIа къачани чулоацамагIа социалистически культура а йолаш йола крайа хинна дIахэтта Нохч-ГIалгIайча Советски Iаьдал латтача шерашка.

1969 шера Нохч-ГIалгIайчу хьаль эррига продукци 1913 шераца нийсйича 92-зза совгIа дукхагIа хинна. Тха заводий продукци чIоагIагIа хоатташ а вай мехка санна, ишта доазал дехьа а. Мехкдаьттен химен республика сийлахь цIи чIоагIагIа чIоагIа а енна дIаехай Нохч-ГIалгIайчена. Цар боарам эррига промышленни производства ахал тIех ба. IалаьматагIа йоккха эргалонаш хинна юрта боахама, шу юкъе массалнаьза ансамъьнний цунна продукци. Республика кхоачашие болх беш а заводаш тракторах, комбайнаш, кхыйола юртбоахама машинаш.

Боазаргбоацача боалаш тувцабеннаб бехача наьха образовани культурни боарам.

ГIад а дага тоам бу оаха таким, Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша, Владимир Ильич Ленин вай 100 шу дизара боахе боагIача тайпара накъабахаран пятилетка ерийна хьалха кхоачашъяран шерра социалистически мо а йоаржаь, республика экономике дIадере дехьа доккхий толамаш даьза хиларах.

Пятилетка 4 шера промышленни производства боарам цхьан оказани айбеннаб, къахьегама оасарле 32,3 процент лакхъеннай. «Грознефть» объединене мехкдаьтта доахача предприятей коллективаша 18,5 миллион тонн совгIа мехкдаьтта даьккхад планагIа лаьрхIа хиннача 17,5 миллион тоннена метта. Цо йиш еннийтай коача доагор даьккхара кхи тIа а енна хинна задани толаме кхоачашъе'а пятилетка тIехьарча шерара планагIа лаьркIача боарамал тIехдоала а.

Шера юкъара лаьрхIача юрта боахамо йоаккхача эррига продукце боарам укх тIехьарча диъ шера 23 процент лакхбеннаб цул хьалхагIа дIадахача диъ шераца нийсбича.

Пятилетка чакхйоалаче шера производства темпаш юкъ тIа а лакхъеш ба республика къахьегамхой. Промышленни предприятей коллективаша, ленински юбилейни вахте а этта, кенан хьалха, 28-ча марта кхоачашъяьй хьалхарче кхаргале задане, планал совгIа реализаци ьй 13 миллион сома мехка хIана яц ьина йолча тайп-тайпарча продукцена. Мехкдаьттаоша тIагIертта къовсам лоаттабу хьадоккхаш доле мехкдаьтта 1970 шера 20, 5 миллион тоннагех 1975 шера 25 миллион тоннагех дIакхоачадара.

Социалистически экономикан культуран дерриге доакъош дегIакхувлаш даьха толамаш Коммунистически парте хьаькъале кулгалдарах, бIаьш заьраш мугIарерча наха коммунизм котъэккара гIулакха шоай низаш а хьинер а ца кходеш, творчески къахьегарах хьахиннер.

Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхой, вай сийлахь-йоккхача Даьхен дерригаз калнъаш а санна, айхха цхьоагIо йолеши важарий барта цан кхоачашдеш боахк коммунизм къалъере сийлахь-доккхий декхараш. СССР халкъий важарий доттагIал массаза хила а кийнед, кург а да эррига къамий республикаш товаш бола дийна кьест, цар экономикан культуран дегIаьккаре лаарIамагIа доле гIулакх.

КПСС Центральни Комитетан Советски правительстван оаха дош лу, Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша, КПСС XXIII-ча съездан цул тIехьагIерча ЦК пленумий решенешца хьалхьале а лелаеш, экономикан культуран дIахо айар духьа лаьрагIан тIагIерттан къовсамеш лоаттадергхиларах, коммунизм хьалъера эрригача участкашка карде толамеш двахаргхилерах.

Даькъала хилда дохаргдоаца СССР халкъий важараша доле, доттагIал!

Хоастам хилба хьамсарча Советски Союза Коммунистически партена а цун ленински Центральни Комитета а.

КПСС Нохч-ГIалгIай областной Грозненски городской комитетий, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета, къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета хьаьна яча торжественни заседане тIаца.

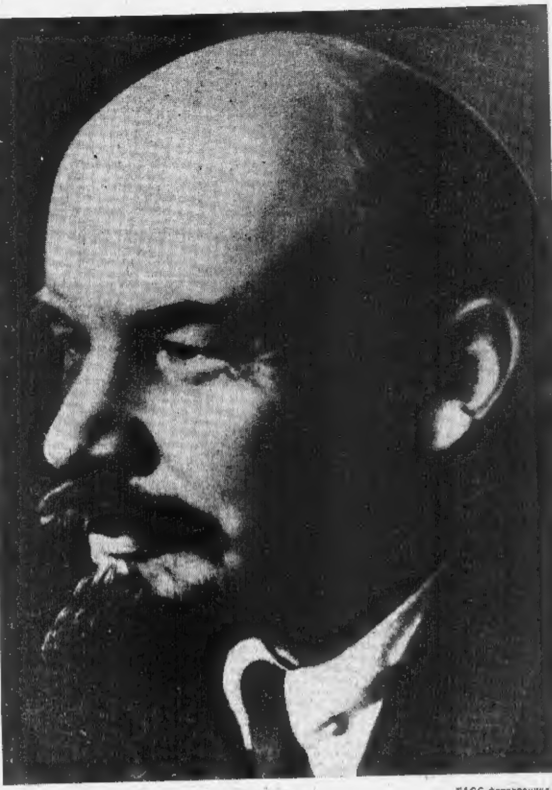

В. И. Ленин. Москва, 1920 шера февраль. Кинохр. ТАСС фотохроника.

> «Ленинах доахкар пролетарски революционера эггара ликагIдола гIулакхаш низ бола хьаькъал, долла хIама эшадеш бола лоIам, долли низ-Iоткъами геттара говма хилар, революционни уйла хилар, лерригIа йола интернационализм, дукхача наьха творчески низах боарам боацаш тешаш хилар. Iалаьмате йоккха революционни гений».
>
> «Владимир Ильич Ленин вай 100 шу дизарах» йолча КПСС ЦК Тезисашкара.

ЛЕНИНСКИ МЕМОРИАЛ ХЬАЙИЙЛЛАЙ

Ленина цIерах дувзаденна мел доля хIамия боарам боахаш дезза да советски халкъа. Ильич ваьча Ульяновске доакха цIеба да — укхаза хьайийлай В. И. Ленин вай 100 шу дизар белгалдаккхара хьалъяь Мемориальни комплекс.

Цу событена хетаьча торжественни собране, комплекса керттерча зале 16 апреле гулбелар города а областа а производстве хьалха латтараш, юрта боахама къахьегамхой, парте ветеранаш, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, общественноста викалаш.

Безаме, дIаьхдаь тIоараш детташ тIаьза гулбеннараш гуча-валла КПСС ЦК Генеральни секретарь вовкъост Л. И. Брежнев. Президиуме моттигаш дIалувл областной, партийни советски организацей кулгалхоша, общественноста викалаша.

Собране дакъа лоацараша чIоагIагIа раьза хинна сийлен президиуме хорж КПСС ЦК Политбюро.

Къамаьл де дош лу КПСС ЦК Генеральни секретаре Л. И. Брежневна. Собране дакъа лоацараша, ура а этта, даькъала вуш из чIоагIагIа, дIаьхда тIоараш тохарца.

Цул тIехьагIа къамаьл ду Володарскен цIерагIча Ульяновски машиностроительни завода шлифовальщика, Социалистически Къахьегама Турпала А. Н. Симанске, Жданова цIерагIча колхоза председателa, РСФСР Лакхехьарча Совета депутата М. П. Алексеева, Московски гIишлоньерий викало, Мосотделстрой комсомольско - кагирхой бригада бригадира Е. К. Новачука, РСФСР школа заслуженни хьехархочо Е. И. Никитинас, 1913 шера денз КПСС член волча Г. А. Фокеева.

Цхьа барт болаш, чIоагIа раьза хинна тIамайнар собранена юкъе дакъа лоацараша КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дохьийта моаршала письмо.

...Партийни гимн «Интернационал» дек.

Ленински Мемориальни комплекс хьайийллай!

1970 ШЕРА 1 МАЙНА ХЕТАДАЬ КПСС ЦК ТIахьехамаш

1. Даькъала хилда 1-тIа Май — империализмана духьала, машар, демократи, социализм бахьан латтабеча къовсамерча дунен халкъашта юкъерча солидарноста ди!

2. Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

3. Даькъала хийла марксизм-ленинизм — даим дийна латта интернациональни хьехам, империализмена духьала, социализми коммунизмен котало бахьан дерригача мехкий къахьегамхоша лоаттабеча къовсама байрах!

4. БIаьшеренашка яхийла Маркси—Энгельсен революционни хьехам тIех доинхача хьаькъалца дIахо беначун, Коммунистически парти хьальчун, дунен тIа эггара хьалхарча котолоца чакхъяьннача пролетарски революце кулгалхочун, социалистически пачхьалкхо хьальчун, дунен халкъашта юкъерча болхлой классо бахьча Владимир Ильич Ленина цIи а гIулакх а!

5. Хоастам хилба сийлахь-доккхача советски халкъа — денал долаш коммунизм хьальош доаллачоа, марксизма-ленинизма идеяш котъяхара, дерригача дунен тIа машар оттабора тIехьарча къонахчал долчо къовсамхочоа!

6. Даькъала хийла Советий Мехка турпал болхлой класс — СССР-е коммунизм хьалъяра лоаттабеча къовсама хьалха латта кхоллама низ!

7. Даькъала хилба турпал колхозни ахархой — коммунизм хьинаре хьалъераш!

8. Даькъала хийла советски халкъа интеллигенци — коммунистически обществе хьинаре хьалъер!

9. ЧIоагI а луйла, тоа а луйла болхлой классен колхозни ахархойн цхьоагIо, общества социально-политически идейни цхьоагIо — советски социалистически пачхьалкхан йоккхагIоаца лара!

10. Даим дахе а дахалда, тоа а луйла СССР халкъий важарий доттагIал — КПСС ленински политикена кхарагIдаьнна сийлахь-доккха хIама!

11. Даькъала хийла советски халкъ бIубенна ленински накъхагIа коммунизма котaлонга дугаш йола Советски Союза Коммунистически парти!

12. Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе цIаккха а дергдоаца Ленина васеташ кхоачашдара! АйкагIа кхетале Коммунистически парте ленински байракха кIал! Даькъала хийла партена халкъан юкъерo цIаккха а йохаргйоаца сийлахь-йоккха цхьоагIо!

13. Даькъала хийла къахьегамхой депутатий Советаш — Iаьдала йокъонца йола халкъа органаш!

ДегIа а ухийла, чIоагI а луйла советски социалистически демократи, айпулда обществан пачхьалкхени тIупанхашта доал дара даьхьера къахьегамхой хьинар!

14. Советски Союза гражданаш! Хьинаре дакъа лаца хоржамий кампане! Болхлой, колхозхой, советски интеллигенца дикагIа бола кхаьаш хоржаргба вай СССР Лакхехьарча Советe!

Даькъала хийла коммунистийн парте безацарийн йохаргйоаца блок!

15. Даькъала хийла советски профсоюзаш доал дарин боахам лелабаран школа, коммунизма школа!

16. Даькъала хийла Ленински комсомол — Коммунистически парте тешаме гIончен резерви, коммунизм хьалъеш боахкача къона барий хьалха латта отряд!

17. Даькъала хилба советски кхалнах — коммунистически общество хьинаре хьалъераш!

18. Советски тIемахой! Керда толамаш даха тIемен политически кийчаме, ше а цолгIа агресси юхатоха массаза кийча а хила!

Даькъала хилда Советски Союза турпал ГIeраьаьцаре Низаш!

19. ЦIаккха а халкъашта диц ма лулда Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIеми тIа германски фашизм эша а ль дерригдунен-исторически котало яьккхача советски тIемахошта, партизанашта, болхлошта, колхозхошта, интеллигенцена карагIдаьнна цийна кийса кхы цхьаьнха доацо денала гIулакх!

ЦIаккха а сийле ма йойла вай социалистически Даьхен сий, паргIато, лаIам бахьан долаш лаьттача къовсама лийгоча турпалий!

20. Советски Союза къахьегамхой! ЛенкагIа айе В. И. Ленин вай 100 шу дизара сийна тIамйца ленкараш кхоачашдара, пятилетка хенал хьалха чакхъяккхара леррача социалистически аха байрах!

21. Хоастам хилба коммунистически къахьегама ударникаштеи коллективаштеи! Хоастам хилба производства хьалха латтараштеи новатораштеи!

22. Кхал а маIе а болхлой, инженераш, техникаш! Ма могга лакхъе производства эффективность! Къовсам лаоттаба резервах бизза гIа пайда эцо, къахьегама, материальни, финансови ресурсаш кхоабеш дIахийтар духьа!

23. Советски Союза къахьегамхой! ТIа-тIа дукхагIа лакхъе къахьегама оасарле, къовсам лоаттабе Iилманеи техникании карагIдьннараш сихагIа производстване юкъеехкахьара! XIанзара Iилма-технически экономически знанеш кереерзае!

24. Халкъа боахама болхлой! Лакхбе производства технически боарам! Комплексни механизаци автоматизаци чакхъяха! Ма могга дикагIа хилийта арахеца продукци, лохбе из хьаяргa дIабода мах!

25. Кхал а маIе а болхлой, инженераш, техникаш! ЛакхагIа айе капитальни гIишлош хьалдара темпаш динахь! Къовсам лоаттабе керда производственни мощностaш, чуIе цIенаш, культурно-бытови гIулакхашта лаьрхIа объекташ дерегIа хьалъяран сихагIа белх бе йелаллийтарах!

26. Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе къахьегамца коммунистически гIулакхаш лоладара тIехьа! ЛаьрхIа чIоагIагIъе дисциплинеи организованности, бIарга са ванна лора а де, деба а де общества доалахьара рузкъа!

27. Колхозхой, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ! Ма могга лакхъе латта лелядеран хьайбаш лелядеран культура! ДукхагIа яха ялат, дулх, шура, боамби, кхартолаш, баьцадараш, кхыйола юрт боахама продукташ!

28. Юрта боахама къахьегамхой! БIаьстан кхьо кхашна дош дола бахьаш тIехдина чакхдахa хьама! Ма могга лакхбе кхашнара кьувиьям, пайда дикагIа эца юрта боахамерча латтай хIара гектарах!

29. Юрта, къун, хин боахама болхлой! ХьинарегIа чакхъяха латташта мелиораци яра, юрта боахама химизаци комплексни механизаци яра программа!

30. Халкъа боахама болхлой! Производства культура лакхъе, шерегIа ийъенахаъа Iилман дерда тIа вIаштIехьбаьннха къахьегами хьалха латта опыти! Къовсам лоаттабе балха хенарча хIара минутах бизза пайда эцара!

31. Советски Iилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш! Хьинаре къовсам лоаттабе Iилма-технически прогресс ма могга сихъяра, сихагIа производствана юкъеехкахьа Iилмани техникани керда карагIдьннараш!

32. Торговлен коммунально-бытови боахами болхлой! Лакхъе советски наха гIулакх дара культура, цар дIадехараш дизза гIен дикагIен кхоачашде!

33. Литературан искусствон деятелаш, культура болхлой! Лакха айийя-лоаде советски искусства партийноста байрах, коммунизм хьальяраш хьалхеборa дIатела дерриге низаш хьинари!

34. Просвещене болхлой! Эргайзахаш тоао халкъа образовани кхерц йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам телгеи!

ЛЕНИНА БАЙРАКХА КIАЛ — КОММУНИЗМА КОТАЛОНГА

В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце йоккхача, тIейна кийра Дворецa йоккхача залe селхан гулбелар вай къахьегама ветеранаш, промышленни предприятешкара, тIишлошъечара, колхозашкара, совхозашкара хьалха латтараш, творчески интеллигенце, партийни, советски, комсомольски, профсоюзни организацей, студенташха болча кагирхой викалаш, Грозненски гарнизона тIемахой.

В. И. Ленин вай 100 шу дизара хетаяь КПСС Нохч-ГIалгIай обкомен Грозненски горкомен, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета а торжественни заседани юкхьенца лоацца къамаьл а дийь хьайиллар КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

Советски Союза Гимн ек зале.

Лоакхаш торжественни марш а болаш зале хьачуехь республика Байракх, КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни Байракх, город Грозне Байракх.

Уж байракхаш хьачуяра сий дола гIулакх тIадиллад А. С. Клепова — Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лакхехьарча Совета депутата; Барахоева Лемкайна, — «Назрановский» совхоза доярка. Социалистически Къахьегама Турпала. СССР Лакхехьарча Совета депутата; Нутаева Азмана—«Пишемаш» завода токара, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума члена; Ов. Д. Кагерманова — «Гойтийнский» совхоза директора, Социалистически Къахьегама Турпала. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума члена; В. И. Емельянова — «Победа» яхача Сунженски колхоза председателa, Социалистически Къахьегама Турпала. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума члена; З. А.-Г. Гойгова — исторически Iилмай кандидата, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума члена; Л. Д. Магомадова — Грозненски городской Совета исполкома председателa заместителa; Т. Б. Летковскаяна — А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозавода установка начальника. Социалистически Къахьегама Турпала, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателa заместителa; Б. И. Бреславцева — «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла оператора.

БIаьшагIкхийттераша чIоагIагIа раьза а хинна торжественни заседане сийлахьа президиуме хорж КПСС ЦК Политбюро.

«Ленина байракха кIал — коммунизма коталонга» яха доклад е дош лу КПСС Нохч-ГIалгIай областной комитета хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

Вай парте, берригача советски наха деэдеш белгалдоаккх вадаьнна историе чухь дезагIа дола ди — Владимир Ильич Ленин вай 100 шу дизар. Айна цхьана ленински юбилей сагьо социалистически мехкий халкъаша, коммунистически болхлойн партеша, дунен халкъашта юкъерча болхлой класса, дерригача прогрессивни адамаша. Эррига планете ек ни Ленина цIи революционни къовсаме беш бола тIехьехам санна, кердала социалистически дунен символ санна.

Дерригa ший ниаш, дерригa ший хьаькъал дIаденнад Ленина болхлой класс мукъаяккхар духьа са ца кходеш къовсам лоаттабеча гIуре, социалистически революце гIура лакха, коммунистически общество хьалъяра. Дунен коммунизман дунен халкъашта юкъерча пролетар...

(Йистедовлар 2-ча оагIо тIа).

СУРТА ТIА: Торжественни заседане доакъашхой. (Аьрдехьара аьттехьа): Кисляков Б. Ф. — Сунжанефть НПУ хIоарга буруз детта контора буруадеттар, Бахмадов М. — МалгIабика района «Кавказ» колхозе воккхагIа вола Iу, Сазонова П. И. — Сунженски района XX партсъезда колхоза доярка, Клепов А. С. — Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода НОТ лаборатора белкхо, Барахоева Л. — «Назрановский» совхоза доярка.

ЛЕНИНА БАЙРАКХА КIАЛ — КОММУНИЗМА КОТАЛОНГА

(Чекхдалар.
Долалур 1-ча агIо тIа).

риатех баьхна Ленина даим историна кхачхахав Коммунистически партин дуьнен тIа эггара хьалхара социалистически пачхьалкхен хьаккхеллар а церна кулгалдаьр а хиларах терра.

Ленина вахар — денал. Из — уйлано творчески бола беши революционни гIуллакхаш чакхдоахаши, хрета, идейни, политически къовсамашка чакхдаьлча вахар. Ленина шийна чулацам пролетарски интернационализма эггара лоархIаметIа йола оагIош, низ бола хьаькъал, долла хIама эшадеш бола лоIам, доалацарен Iалацарен эггара чIоагIагIа йола гоамал, революционни хьинар, дерригIа хьайоагIа интернационализм, адамий творчески низех бола боарам боаппаш боккха техам, Iалаьмате йоккха организаторски гений. Ленина вахари гIуллакхаши, цун сийрда образ массаза хьоккам хургба коммунисташта, берригача советски наха, дерригача дуьнен тIарча миллионаш болча къахьегамхошта.

Ленина сийлахь-воккхал сенах латт аьлча, эггара хьалха латт, болхлой класса, къахьегамхой дикагара хьаштам Iилман лаькъана тIехьокха, Марксен Энгельсен хьайийлла революционни лаькъана адамаш капитализмагара социализмага доалара исторически перспектива практически кхоачашъяра хьалаши предпосылкаши вIаштIехьа а даьнна дIаэттача, дерригдуьнен истори хувцадала хьаькхача цу юкъагIа проблемаш белгалъе цунна хайна хиларах.

XIX-гIа бIаьшере чаккхйоалачеи XX-гIа бIаьшере йолалучеи юкъе дуьнен капитализм шийн тIеххьарча стаде чу яьнна хилар, шийна тIехьа социалистически революци хьоалийтар империализм хилар марксистех эггара хьалха хьетадаьра Iилман лаькъаца къахьоккхари Ленин ва. Цунна гучадаьннад пролетарски революци юкхьанца къаьстта хьанийчача цхьан мехка котъяла торлуш хилар. Iилман лаькъаца белгалдаьд Ленина цу тайпара мохк цу хана вIашдухьалений юкъамоттигера пункт а дуьнен империализма системе эггара малагIа йола звено а хиина Росси хургхилар. Ленина массе оагIорахьара вIаштIехьаьккхай пролетариата диктатурах ва котъяккхарен теори, оппортунизмана духьала лоаттадаьча къовсамашка декхлах чIоагIъяьй парти, цо ма ярра цIена лоаьй марксизм. Революци сийлахь-воккха стратег ва хиларах тарра Ленина нийса мах баьб хIара этапех классови къовсамий доламе гола тохарен, парте практически декхараш белгалдаьд, мугIарерча адамаша кхеталеши карна гаргарен дола лозунгаш уттадаьд, Iалаьмата дукхача массе тайпарча декхараш юкъера хьокъоастае хайнад цунна керттера, лоархIаметIа звено.

Росса болхлой класс, къахьега адамаш мукъадахара, дерригача адамий кхелаш бахьан долаш Ленина даь хIама турпалча сага мара ниа кхоачаргболаш дац.

Социализм хьалъяро обществени доалахьенах, хоттагIал тIехь, вежарашха цхьана лелахьа гIулакхех, вIаши дача новкъостах кот гIортолга еш йолча социальни прогресса кердача этапа шеррача новкъе даьхад Советски Союза халкъаш. Советски хьисаперча вахара тахан адамий бIаргашта хьалхашка хьотт саго сага оча эксплуатацех, социальни антогонизмех, социальни нийсоца хиларах мукъа дола принципиально керда дуне, доал къахьегамхошка дола дуне. Общество дегIаяро лерхIар исторе чух: дукхьерка пролетарски гуманизм чакхйоаккхилга а хинна дIаэттад. Цун малан хьакьехха коммунистически парте программа тIа: «Долла хIама сага дукха, сага ираза дукха».

Дерригa доаккхаш дола мехкдаьтта 328 миллион тонн хилар 1912 шера яьккхача 10,3 миллион тоннана меттел. 110 миллион тонн болат лоалдаьд. 1913 шера 4,3 миллион тонн мара ца лоалдаьча метте.

В. И. Ленина декхар оттадаьд социалистически общество хьалъе болжаккача хана: «...Социализмо шийна чухьа Iалаьмате доккхий низаш лоаттадеш хилари хIана адамаш кердача, боарам боаппаш дика торочаш кхьача дегIаахара стадега даьнна хилари моллагIчоа а хIарвнена а гуччаьа, шиь бIаргашта бIаргалайташ дIахьоккхар» (Соч., бозза гулдам, том 43, оагI. 402).

Социализм хьалъе доладенача юкъагIа советски халкъо Коммунистически парте кулгалца кхоачашдаьа юрта боахама коллективаци ярах йола Ленина васкет, шийн масштабашкеи тIехьагIа шийх хьахиннгачунгеи аьлча вай Даьхен исторе чухь къаьстта моттиг хIалоашаш йола социальни переворот яьй. Коллективизаце дукха миллионаш бола къахьега ахархой социальни Iазапах, бIаьшерашка тIалаьттача къелахи боадонахи баьхаб хIанзарча прогресса наькъа тIа баьхаб уж.

Юртарча кагийтоварии боахамашта меттел хьахиннад доккхий социалистически коллективни боахамаш. Шортта дика товар тела боккха юрта боахам болаш я хIанна Советски Союз. ТIа-тIа доккхагIа хул къахьегача колхозий ахархоша материальни производство дегIайоалаярай мехка обществени рузкъа лебидарахь юкъе лоаш дакъа. Ленински кооперативни план, ахархой исторически кхелаш йолаши социализма боккхаца лоархIамеи хиларах йола цун кхеяш тахан а тIехьа коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдеча никъ хьехаш я. Из цIаькха а белгалдаьккхар колхозни строя толамаш къаьгга хьахьекхача колхозхой КхоалагIча Еррнгсоюзни съездо.

Керда общество хьалъеча юкъагIа советски халкъо коммунистически парте кулгалца кхоачашдоаь Ильича ихьаькха васкет а — кхоачашъяьй социалистически культурни революцех йола цун идеяш. Советски Iаьдал латтача шерашка белггала исторе чухь шийна нийсса кхы цхьаькха хилаза йола переворот яьй халкъа духовни вахаре. Дуьнен тIа эггара хьалха культурана вIаштIехьдаьннараш, Iилманеи техникании, искусствана карагIдаьннараш къахьегамхой гIулакхашка оттадаьд, цар доалахьа дерзадаьд. Хьалхийнай халкъа дулхах-цIех йолеи вай общества материальни духовни рузкъаш хьакколлача юкъе шийгахьара тIа-тIа доккхагIа дакъа доацаш йолеи керда, къахьега интеллигенци.

Къадначоа штурм е а керда общество хьоккхолла а шоаш адамаш дугача хана Ленина, большевикаша шоашта хьалхашка оттадаь декхар хиинад къамашта юкъера даьнаши Iазап тIалоаттаделтеи дIадахар. Къамий дешах йола ленински программа дерригIа кхоачаш а еш. Коммунистически парте, советски халкъо толамо кхоачашдаьд из декхар. Из къаьгга бокъдеш дола тешал — Нохч-ГIалгIайче. Цхьан хана лачкъахьа Росси тIехьайнеа йист хиина Нохч-ГIалгIайче Коммунистически парте кулгалден дерригача советски халкъа новкъосталцеи дегIаена промышленность, хьалха латта юрта боахам, толуш йоатIа культура а йолаш йола край а хиина дIаэттай. Уж толамаш дахара вай дегаш урауттадаьд ленински идеяша. Юбилейни шера вайна къаьстта боккхача ниидаьа холу цу идеяй сийлахь-боккхалахара низ. Владимир Ильич Ленина хьахьекха никъ нийса хилав.

Таханара Нохч-ГIалгIайче дегIаена индустриальни республика я 1913 шераца нийсбича промышлени продукце боарам 92-зза чул сонгIа боккхагIа хиннаб. Вай промышленни продукци кIоагIа хоатташ я мехка чухьа сарка, иштта дуьнен халкъашта юкъерча рынке а. 30 совгIа мехка дIакхухьийташ я из йохка.

Республика промышленностах дуьлача хана эггара хьалха дагадолараш цун мехкдаьтта доакъош да. Белггала, мехкдаьтта вай керттера рузкъа да а да. Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шерашке а дена къонача республикана эггара дукхагIа мехкдаьттех мехкдаьтта продукташи йоаттаяьрех цаI яр Грозный. В. И. Ленина шо теркайоарa Грозненски мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаелган дегIайоалаелган.

Республике мехкдаьттахойи мехкдаьтта чакхдоахараши дика лоархIабар партеи правительстваи шоашта хьалхашка оттадаьча дерригача декхарех. Тахан а доккха дакъа доаш цар коммунизма материально - технически база хьаеча.

Укх шера Нохч-ГIалгIайчарга ра 20,5 миллион тоннаш кIезигагIа доацаш «Iаьржа доша», Iалаьмате дукха автомобильни бензинаш, дизельни доагор, кхыйола мехкдаьтта продукташ кхоачаргьа мехкага.

Укх тIеххьарча шерашка сихха дегIаух республике машинашъюи металлех оттхалашъюи промышленность. Шерра-шера дукхагIа лакхлу энергетика, яйтача, кхачаи, моттигерча, промышленностa кхыча долкъой предприятей производства темпаш, дукхагIа дIа-юха уаз мухьеш, машинаькъеи автомобильни транспортаца.

Нагахь саннa хьалхагIа промышлени предприятеш дукхагIча даькъе Грозне хьалъеш хиинаяле, хIанз керда промышлени центраш яьй Аргуне, Назране, Гудермесе, Карабулаке, МалгIабике. Республике хьалашка из боккха лоархIам болаш ва болхлой классе сий дола мугIараш нохчийи гIалгIайи къамех болча кагирахех сихагIа хьалдиза цо торо дуьдаь.

Сихача темпаегIа дагIаух республика промышленность укх хьалхарча пятилетке. ДIадахача дихь шера промышленносто арахийца ерригa продукци цхьан кхаззенчул дукхагIа хиинай, къахьегама обсарле — 32 процент, продукци хьаярга дIабода мах планал совгIа лохбирах кхоадаькхаьв 11 миллион сом хилар.

Продукци дукхагIа яккхара темпаш кхы тIа а сихлуш латт пятилетка чакхйоалача шера. Промышленни предприятей коллективаша хинал хьалха, 28 марта, кхоачашъяьй хьалхарча квартала план продукцена реализациеяра боарамаш цул дукхагIа дола лоархIамегIара тайпаш арахецараи. Мехкдаьттахоша тIагIертта къовсам лоаттабу 1970 шера доаккха мехкдаьтта 20,5 миллион тоннагеи хIаьта 1975 шера — 25 миллион тоннагеи дIакхоачадаь дукха.

Производстве хьалха латтача ваарцеша рапорташ леинад хIаране ихе шера задачеш шоаш кхоачашъярах а хIаьта, московски патриотически почин хьал я лоацаш В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача дийнахь шоаш кхоьчча беделца болх берг хиларах а.

Юртара къахьегамхой, ленински васкеташ кхоачаш а деш, ерригача социалистически индустреца ихьан мугIаре дIаоттаргбола гIулакх вIаштIехьдаккха гIерт. Цу гIулакха мел эшар долаш да. Республикерча 107 колхозеи совхозеи болх беш я итт эзар трактор (15 горра низ бараш лаьрхIача), эзар гаргга комбайн, иттаж эзараш кхыйола юртбоахама машинаши механизмаши.

Юрта боахамо хIара шера юкъера лаьрхIача телача ерригача продукце боарам цул хьалхагIа дIадахача дихь шераца нийсбича 23 процент лакхбеннаб. Алхха цхьан 1969 шерен укх юбилейни шера хьалхарча квартала промышленни предприятеша планал совгIа хьаьай 20 миллион совгIча сома маьха продукци.

Цунца цхьана, карагIа мел даьнначун мах а беш, дика результаташ чIоагIъеш а обаеш я, толамагIа йола опыт шерра йоаржа я еш, вай цIаккха а йицълийта яагIаш, моллагIа юбилей ерригa дикагIа йола способ — из къоаставза йисача проблемаштеи коммунизм хьалъяра кердача доккхийча декхарагтеи низаш тIадерзадар я, яха ленински указанеш.

Эггара хьалха, вай хIана а вIаштIехьдаьккхадаш цхьаккха юкъера ца йоалийташ ерригача предприятеша, организацеша, колхозаша, совхозаша тешаме чIоагIа «ритмично болх бейга, дерригача хьоккхамашта планови задачеш даим кхоачашъелга. ХIана а масслакхьа бизза пайда эцаш къахьегама обсарле лакхьергйолча, продукци хьаярга дIабода мах лохбергйолча, воахецача изделейи хьалеча балхийи дикал товергйолча резерваех.

Йоккхий резерваш я юрта боахамо. Царех керттера ярраш — лаьттах пайда дикагIа эцар, лаьтта лелдара культура лакхъяр, кхошкара хьункъами хьайбай продуктивности лакхъяр, совхозийи колхозийи экономика дIахо айяр.

Шаккха лишлургдоаца, лог гIоздоаккхаш дола хьинаречa къахьегама цIей а хиина историна юкъедахад Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара сийна юбилейни коммунистически субботник даь ди — 1970 шера 11 апрель. Цо хьахьекхар къахьегамхой цIаккха шекбаргйоацаш революционни традицешта тешаме, обществени декхар дика кхетадеш хилар, коммунистически къахьегам коталонца чакхболаш хилар.

Итогаш яьй сийлахьча юбилеи сийна лелаьча яхьа. ЧIоагIагIа могабаьб халкъа боахамо берригача къахьегамхой белггала турпал къахьегам.

Республикерча къахьегамо хьалха латтача 33 эзар совгIча сага «Хьинаре къахьегарах. В. И. Ленин ваь 100 шу дизар белгалдоаккхаш» Юбилейни медаль енай.

Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизарa сийна лелаеча социалистически яхье хьоккхамаш лакхдарах КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-о Ленински Юбилейни Сийлен Грамоташ енай 2500 предприятена, организацена, совхоза, колхоза, цу даькъе вай республикерча Грозненски химически комбината, «Малгобекнефть» мехкдаьтта промыслови управленена, «Старогрознефть» мехкдаьтта промыслови управленена, «Чечингушводстрой» гIишлошъяра управленена, Сунженски районерча Шейх Эскара цIегIача колхоза.

Ленински юбилейни совгIаташ далар — из да хьалха латтача коллективайи къаьст-къаьстача болхлойи къахьегам чIоагIагIа дика лархIар. Из да парте хьалдашка оттадаь хьадда декхараш кхоачашдара наькха творчески низаш гIадерзде хайнача партийни организацей, коммунистий, профсоюзни комсомольскии активистий болх чIоагIагIа дика лархIар.

1970 шера чоалхане декхараш латт вай республикерча къахьегамхошта хьалхашка. Солхкарчул 6 процент дукхагIа хьае лерхI промышленни продукци. Доаккхаш дола мехкдаьтта 20,5 миллион тоннага дIакхоачаде, из чакхдахара боарам лакхбе мехкдаьтта - химически продуктий дикал лакхъе, машиностроене, яйтача, кхачаи промышленноста кхыча доакъой продукци дIахо лаккхъелга Iалашде лерхI.

Пятилетка чакхйоалача шера дерригa доаккхаш дола кIалт 595 эзар тоннага дIакхоачаде а пачхьалкхенга 160 эзар тоннаш кIезигагIа доацаш кIалт дохка а деза. Иштта дукхагIа дакхха деза дулх, шура, бьаьцадаараш, юрта боахама кхыйола продукташ.

Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша чIоагIа раьза хиина хьалаьцар «Производства резервах пайда эцилга тоадарен халкъа боахаме экономе режим чIоагIъярен» хьакъехьара КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо. Производства чухьара резерваш цIенъяь хьалахара, балха ханах хIара минута кхомбара, хIара машенеи механизми лорара, бедала, материалий, йоагоча хIамай хIара грамма, хIара халкъа кепига кхомбара тIаерзаяь мероприятеш кийчъеши чакхйоахаши бэ хайкъа болхама дерригача доахъой болхлой.

Тахан, деза ди — В. И. Ленин ваь 100 шу дизар гаргакхаьчача хана, къаьстта доккхал деш хьеж вай Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша хьабенача боккхачеи сийлахьчеи исторически наьнъата. Экономика дегIаккхулача толамаш дахарах Грозненски республикан къахьегамхошта Ленина цIе оцдем КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, ВЦСПС Памятни Байракх енай.

Советски общество дегIаккхуваш айбаьча боарамо коммунизм хьалъе бокъонца дIадоладала торо хилийтай вай халкъага. Цунга деза никъ. Ленина хьийххача тайпара, социализма экономически, социальни, политически лардаш массе оагIорахьара эргайоахаш тоярга гIолла йола.

Тахан, йоах парте, керттердар сенах латт, аьлча из латт, дерригача вай доккхийча производительни низех, вайна карагIдаьннача социальни хIамаех, айбеш укх хана лаца хьабенача культура боарамах, къахьегамхой образованностах сакхетамах социализма ерригa совлекаши торонаши йоккхагIа хьагучайхарах оарцагIъялари мамотта дукхагIа пайда эцарах.

Коммунистически болхлойи партеи дуьнен халкъашта юкъерча Совещане КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева вай парте цIерагIа юха а белгалдаьккхар, дуьнен тIа эггара хьалха латта — цун Iилма-технически боарамга диллача а, цун экономически эффективностага диллача а хьалха латта халкъа боахам хьабава тIаберзабаь никъ КПСС-о хоадамболлаш лаьна хилар. Цун генеральни наькъо белгалду КПСС-о хIара денна а бIаьхача тана а лерхIараш.

Цу наькъа тIара лоархIаме векъа а я хIанзара пятилетка. Боахама реформанех вай мехка Iилма - технически прогресс сиххе дегIаккхуларан юхь дIайолаьча цу пятилетка цунца цхьана юхь дIайолаьй дIахо йодача хана вай экономика производительни низаш дегIадахкара боарамга диллача, дерригача керттерча хьоккхамашка диллача дуьнен тIа хьалхарча моттиге кхача йиш хилийта йолча принципиальни мaIанерча йаьхкача процессашта а юхь дIайоланай.

Вай мехка коммунизм хьалъе йолаяр ленинизм дIахо чакхъяхару цунца цхьана из творчески дегIайоалаяри хилар. Шеко яц, дIахорча хано цу цIаккха а лергбоацача хьехамга керда котало - йоахийтаргхиларах. Ленина сийлахь-йоккхача идейна гIулакхеи кердача коталоний доккха цIей хулийтаргхиларах.

XX-ча бIаьшерене дуьнен общество дегIаахара лелаво, дуьнен халкъашта юкъерча социализма, болхлойи къамий-новкъостахалкъаи болама опыто ма дарра бакъду ленинизма интернациональни маIани дерригдуьнен а исторически лоархIам.

Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизарца дувзаденна йоаш аьлча кхайкарал тIа 75 коммунистически болхлойи парте вийлаша массава а цхьатарра раьза йолаши, дегаш гIоздаьнна болаши хьакхайкадир: «Тахан вай бокъонца дизза бахьан а долаш Ленина хьехама хьакъехьа оаха ях марксизмах цо ше яьхха дешанца: «Из хьехам доллача хIамаша низ кхоачаш ба, хIана аьлча из нийса болиндаь».

Дуьнен халкъашта юкъерча Совещане цIаькха а къахьеккхар, империализма яь ленински анализ чIоагIа лоархIаме хилар, цо бакъдир, дуккха ха хьалхагIа деза исторически перспективах яьнна капитализм вай деноша исторически инициативах а яьнна хилар. Дуьнен капитализма юкъара кризисе хIоарглуш латт. Революци а яь из социализмаца хувцалга тIа-тIа чIоагIагIа тIагIерттаи юхадоаккхалургдоацаши хиина дIаотташ латт.

9 мае советски наха чIоагIа деладеш белгалдоаккхаргда Сийлахь-боккхача Даймехка тIема тIа котало яьккха 25 шу дизар. Гитлеровски фашизм — дуьнен халкъашта юкъерча империализма ударни низ — йохаяр советски халкъа карагIдаьнна сийлахь-доккха денал, гIулакх да. Цу котало дог тешаш а деш хьехьехар советски строй йохаргйоацаш хилар. Фашистски Германи яш я, из, советски халкъо хIалакъеш гIемаси моральнo-политически хIама техар дуьнен империализмана, исторе дегIахара дIахорча берригача лелама кIоарита воздействи яьй.

Коммунистически парте йоахкаш ярах, советски наха къахьегарах вай мехка хьалаьд эггара кертагIен толашагIен долча герзаца кийчдаь, дуьнен тIарча моллагIча моттиге вале а агрессора хIалакъеш хIама тоха могаргдолаш дола низ бола Герзлацара Низаш.

XX-ча бIаьшерен низ болча революционни талгIеша дуьнен сибат хийцад, коммунистически цивилизаце юхь дIайоланай. Къаьнара, капиталистически дуне дохар, хIанзарча заман керттера чулоацам бола социализм хьахилари дегIаахари ленински идея сердалено сийрдадаьккха да. Массе метте коталонаш йоах Ленина идеяша.

Даькъала хийла марксизм-ленинизм — даим дийна латта революционни хьехам!

Даькъала хийла Ленина хьаьь Советски Союза Коммунистически парти!

Дуне мел доал яхийла Ленина кIи, цун гIулакхаш!

Къамаьл де доаш лу 1917 шера дена КПСС член волча парте ветерана, парте VII-ча съезда баьхха юкъе дакъа лоацаш хиннача нов. С. П. Филатова. Цо йоах:

— Дукха веза Ильич бIаргаго ираз хиннад са. ХIанз санна дагадоагIа сона сийлахь-воккхача Ильича юкъ-енбат, съезде цо даь къамаьлаш, тхоца, делегаташца даь беседаш. Сийлахь - боккха Октябрь котбаьнначул, дуьнен тIа эггара хьалхара социалистически пачхьалкхе хьаьчул тIехьагIа вай парте эггара хьалха хиина съезд яр из. Цу хана Ильича даь наказаш, хьехамаш боарам йолаш боккхача лоархIаме хилар Октябра карагIдьннараш, социалистически пачхьалкхе чIоагIъяра.

Октябра итт дено оагадир дуне, ах бIаь шеро хийцар из. Владимир Ильич Ленина хьаьь Советски республика исторически лоацача хана низ бола индустриальни социалистически пачхьалкхе а хиина дIаэттар. Из ленински парте, советски халкъо даь сийлахь - доккха гIулакх да.

Ильича маьххара керда вахар дуллаш да тахан дуьнен тIара дукха а кхидола мехкаш. Из марксизмо - ленинизмо, дерригача дуьнен халкъашта юкъерча болхлойи коммунистически болламо яьнна сийлахь - йоккха котало.

Тешаме дола мегаргда хьатIадоагIача шераша марксизма - ленинизма сийлахь - боккхача хьехамо маьххара дерригa дуне сийлаагара эргадоаккхаргда, кхы а доккхагIа дола толамаш доахаргда, аьнна.

Ленина тахан сийрдабоах котало йоаккхаш вай хьош бола никъ. Хьехархочуни баьчеи сийлахь - доккхий хьехамаш коммунизм котъяккхара тIехь вай партеи советски халкъои лоаттабеча къовсаме никъ хьахьувкха седкъа а хиина латтаргда.

Трибуна тIа ва Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода воккхагIвола оператор Ленина ордена кавалер Х. Л. Платонов. Цо йоах сийлахь - воккхача баьчча васкеташта тешаме йола советски болхлой класс социализм коммунизм хьалъяро ерригача этапашка керда общество хьалъерий хьалхарча мугIарашка йода. Хьалха латтарех ба грознецаш а. Iалаьмате доккха денал дола къахьегама гIулакх дир эггара хьалхарча пятилетки шерашка Грозне пролетариата, тхо шера план шин шераи ах шераи кхоачаш а еш. Махко боакха мах бир цу карагIдаьннача гIулакха, грозненски мехкдаьтта промышленноста Ленина орден елар.

Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша вай мехка кхыча вежарашха долча халкъаша новкъостал а деш вай республиках индустриальни район яр. Халкъа боахам дегIабоалабеча доккхий толамаш хахарах 1965 шера Нохч-ГIалгIайчена Ленина орден елар. Нов. Платонова дуьц республика болхлоша В. И. Ленин ваь 100 шу дизара кийчо еш кердача кхазаша шоай патриотизм гойтарах. Цо хоам бир ше болх беш йола установка коммунистически къахьегама коллектив яхье хьалха латташ хьайоагIаш хиларах.

Оаха сийлеца кхоачашдаьд юбилейни яхье оахош тIанйца декхараш, планал совгIа бIаьш эзараш сома маьха продукци енай. ХIанз 1970 шера юнь бетта чекх болх беш да тхо. «Халкъа боахаме производства резервах пайда эцилга тоадарахи экономе режим чIоагIъярах» дола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо дийна а дийна, заводе болхлоша социализм бир проектни мощносташ лакхъяра дIахо торонаш леха. Дукха мероприятеш оттаяьй. Уж чакхъяьлча 500 эзар сома маьха рузкъа кходе йиш хургья. Вай баьчча хьехархочуни Владимир Ильич Ленина юбилей вай белгалдоаккхача укх торжествени хана мукъаба сона мехкдаьтта чакхдоахараш тIехьа тIайоагIача хана а коммунизм хьалъерий хьалхарча мугIарашка хургхилар дIахайта.

Къамаьл де доаш эц Гудермеса района «Октябра 40 шу» яхача колхоза председатела У. Г. Осмаева. Тхона, ахархошта, йоах цо, сийлахь-воккхача Ленина хьаьхьеккхаб цIаккха ца хиннача тайпара хIама тоадаларга бода никъ. Вай парте, общество социалистически новкъа эргаяккхара ерригача этапашка кхадаиза геттара чIоагIа йолкхо еш хиннай колхозни строй дIахо а чIоагIъяра.

Масала, хьаэцаргьа вай «Октябра 40 шу» яха тха колхоз. Из къона боахам ба. Цун итт шу совгIа ха цера яц. Эрий йиллача моттиге хьахиннаб из. Тха керттера производствени фондаш ши миллион сома гаргга мах болаш я. ДукхагIа яьувкъ юртбоахама культураш, лакхлу обществени хьайбай продуктивность.

1969 шера климатически хьалаш дика доацаше хIара гектара тIара юкъера лоархIаш 24 центнер кIалт даьккхар вахо. Иштта дика толамаш даьхар хьайбаш лелдерша а. Укх шера ехаь бетта соахк цу хана яьккхачул шура 133 килограмм дукхагIа яьккхай.

Доккхача ленински юбилейна сийна яхь а лаьца, тха колхоза къахьегамхоша йоккха котало яьккхай. Оаха дIахайт кIалт, дулх, шура, шахара сискла иккхара а уж пачхьалкхенга йохкара а яхе шера план хIаьнле а кхоачашъяь хилар. Колхозо хIанзале а кхоачашъяьй пачхьалкхенга дулх дохка шера йоагIен шура йохка ах шера йоагIен планаш. Дика вIаштIехьдаькка деш да бIаьстанара кхашкара балхаш. Колхозе хьалъяьй 640 моттиг йола юкъера школа, культура цIа, берий беш, яслеш, кхыйола культурно - бытовой объекташ. Ерригача юрташка радио йиллай. Колхозхочун хIара цIагIа радиоприемники телевизори я. Укх шера дукха еача вай Даьхенна планал совгIа дукхагIа продукци ялара тIехь къовсам лоаттабу оаха.

Цул тIехьагIа къамаьл ду поэтесса, Нохч - ГIалгIайчен писателий Союза правлене председатела Ахматова Раиса.

Сийлахь доккха ленински юбилей тIаккхоачаш вай республика интеллигенци къамаьл де ираз кхаьчад сога. Ленин массана а вайна ва. Дийначарна юкъе дийна а волаш холу вайна из. Цун йоазош тешаме къулба да социализмага бода никъ буьлача хьалхашта.

Машар бахьан, сага ираз бахьан советски интеллигенци бахкокхаме хила еза, аьнна васкет даьл Ленина. Культура деятелий творчество — из дукхьала а юкъарчал доацаш а социалистически гуманизм, къовсамо, обществени турпалал, сага долча беркато, дуне революционни эргадаккхара гуманизм хьахьоккхар да. Вай шоай дерригача вахарца кхоачашъяьй воашта сийлахь - воккхача Ленина васкетагIа йиш идешаш.

Коммунизм бахьан лоаттабеча къовсаме шийн моттиг творчески интеллигенцена гражданско сакхетамца йоазаш хилар кердача низаца бекъдеш да. Тахан хIара дог цIенача сага къовстаду ше хьанца ва. Ленина хьийхха махкаллара, идеологе барт хургбоацача къовсама цхьаьха а юстара латта йиш яц.

Дог кхерда хIама доацаш бIарахьама йиш йолаш я тахан советски творчески интеллигенци шийн Даьхенна. В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара нахъаяха хIама долаш я из.

Советски шовзткъа итт шера тIагIертта къахьегаш хиннаб культура деятелаш. Цагахьа сийна дIадаха шерашк шоай берригача лоархIамца, адамий керда история деча наькха дийнача обрзашка вайна хьалхашка оатте, цунна юкъе кIезигa дакъа дац дукхахача къамех болча нахах латтача советски интернационализме. Зехьа дIадаха шераш а дийна наькъадолхаш вай сий долча ленина. Воай турпалерча зама яха Ильича латталуча дешашца вайсбу вай.

Махка тIехь гIеттина
Нур догу зIаьнарш,
Турпалаш хIиттина
Сирлачу новкъа —
Ленинах дош ду и
Айъинарг дегнаш,
Къоначу вайн никъ-
Кхолламах шовкъехь.
Нийсхонах, бакъонах
Ире кхоллара дуьзна
Ильичан мерза дош
Ду вайлахь кхерстина.
Цо йоккхаеш ве
Кхуллуш ву халеш,
Кхехкачу даггара
Вайн Даймохк хестош,
Хьажахьа, сан накъост,
Уьдуш ду ... [illegible]
Веркате ... [illegible]
Сирла беш ... [illegible]
Ленинан ... [illegible]
Керла-керла ... [illegible]
Компартис ... [illegible]
Толамаш дебош.

Ленински ... [illegible] уйлено, ленински дисаве хIама де гIерташ а доаза гIерташ а хиларо, лаьттанца, халкъаца, сагаца болча ленински безамо сердало творчески къахьега дог урауттадолла вай!

Нов. Ахматова къамаьл даьнначул тIехьагIа хьакхайкаду торжествени заседане дакъа лоацараш даькъал буьца Грозненски гарнизона бIухой боагIа, аьнна. Локхаш йиш а йолаш зала чу хьачубоагIа боккхагIа болча бIухой тIема сий дIахо хьош бола къона, дегI нийса лаьтеду бIухой, халкъа махрца къахьегам лорабелга халкъо тIадиллараш. Къамаьл ду эпсара А. Д. Лободае. Сийлахь-воккхача Ленина, Коммунистически парте советски тIема Низий хеддане йолкхо еш хинна хиларах дийцар цо. Салтий эпсарий цIерагI нох. Лободае даькъала бийцар заседанена юкъе дакъа лоацараш, бIухоша шоай тIема толамаш лакхъергхиларх тешам белар.

Трибуна тIа я педагогически институтa студентка Додова Роза. Цо къамаьл ду комсомольцийи кагирхойи сий долча гIулакхех.

Республика 90 эзар совгIа вола дIамугача сагох йоIох общественно-политически аттестаци яйцай ерригсоюзни ленински зачета юкъе дакъа лоацаш. Къона болхлой, колхозхой, инженераш, техникаш гIийрер юбилейна хьалхарча хIара денах ленински ударни балхаш де, хьинара дакъа лаьцар вузкъаш кхомбараш лорадараш, профессеш дикагIаяр яха цIи яккхара, кхоьча бедах 22 апреле продукци арахецара тIехьа лоаттабеча къовсама юкъе.

Комсомольски дешара кружокашкеи семинарашкеи, институташка, техникумашка, школашка, шоаш дешар дешача процессе кагирхоша боккхача безамца Iомаю В. И. Ленина идейни тIехьале. Р.Додовас дийцар дукхача къамех бола вникалаш барт тайна дезал санна дешаш я бахаш а болча шоай институтах. Студенташта дегIах деша хIама а хиина дIаэттад доккха обществени хьинар хилар, партенеи халкъеи хьалхашка шоай декхар къаьгга довзаш хилар. Юхьера а цо йоаьз оьла хьадда дIаях сийленца кхоачаш а дааз, кхоачаш е дергда оаха сийлахь - воккхача Ленина васкеташ. Сийла хийла дукха езача Коммунистически парте!

Заседане дакъалоацараш даькъал буьца бакъхаб пионераш. Къона ленинцаш безаме а дог цIена а тIаьа вар. Даьита, новкъосташ, боккхагIа болча новкъостаьта хьалхашка дуь буь цар.

Торжествени заседане цIерагIа КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага моаршал хоатташ письмо дахийта яьна предложени юкъейоалий. Моаршал хоаттача письмон текст Iоеша дош лу парте обкома секретара нов. Х. Д. Беноева.

Йиш е лекхаш вала чура арайоах байракхаш. Берригаш а хьалагIоатт. Торжествени заседане дIакъоалар хьакхайкаду. Берригаш хьал е гIайтте, партийни гимн, «Интернационал» доакх.

* * *

Заседане дакъа, лоацараши кIейна концерт оттадир искусства мастераша, художественни самодеятельносте дакъа лоацараша.

ЯЛХЛАГIА шу да из Грозненски «Электроприбор» заводе болх бу. Къоначарех яле а низ беннаб тха заводага. Болх рентабельно дел. Даим толамца кхоачашъю производствении заданеш тIанйца социалистически декхараши. 28 декабре кхоачашйир дIадахача шера план а. Заводе хьалха латтарех я коммунистически къахьегама цIи лелаеча тха цеха коллектив. 3 бетта план 101,7 процент кхоачаш я еш, лаьрхIачул совгIа эзараш сомий маьха продукци арахийцай цо.

ХьалхагIа къаьнача помещенешка болх бора оаха. Болх бара эша хьалаш дацар, дукха халонаш нийслора. хIаьта а уж оаха эшайора. Ер шу долалуш керда хьалъяьча производствении помещенешка хьачудахар тхо.

ДIАХО КХЫ ДИКАГIА

Сийрдеи наргIатеи я уж, дикка товленнад балха хьалаш я.

В. И. Ленина юбилей сийна 4 бетта задани 28 апреле кхоачаш я еш, планал совгIа 10 эзар сома маьха продукци арахеца, продукци кийчъярга дIабода мах 0,3 процент лохбе, «Лакха культура йола цех» яха цIи яккха декхараш тIанйцадар цеха коллективо. Уж дикагIа кхоачашдара берригa болхлой, бригадаш яхье юкъе яхай. 10 эзар мара ца лаьрхIача 3 бетта планал совгIа 17 эзар сома маьха шарикови ручкаш арахийцай. Продукцега дIабода мах 1,3 процент лохбаьб. ГIадвугаш да тха цеха «Лакха культура йола цех» яха цIи елар. Иштта шу долалуш шоаш тIанйца социалистически декхараш сийленца кхоачашдеш баьчча юбилейна нахъабоагIа барт бола коллектив. Коллектив а къаьстта дика къахьегаш я тха бригада. Ерригаш а 17 бригада я цехе. Цар дIайолаьча юбилейни яхье хьалхара моттиг лелаеш хьайоагIа из. Бригадана чуйоагIа тайп-тайпарча къамех йола 38 кхалсаг. ДукхагIбараш къона болхлой ба уж.

«Халкъа боахаме производства резервах дикагIа пайда эцарен экономе режим чIоагIъярен» хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо дийшачул тIехьагIа хIамаи дикагIа кхомбу, балха ханах бизза пайда ийбу, къахьегама дисциплина телхаяр цIенлаь дIа а даьккха керда резерваш дикагIа гучайоах бригада болхлоша. Кийчо еш зехьа ха йоагргйоацаш смена дIаэцараштa балха моттигаш кийчйий мара цIа долхац тхо. Оахоша а иштта мара хьайийц смена. Цу гIулакхо болх дукхагIа хьаIойт тха. Укх тIехьарча хана арахецача продукце дикал 100 процентага дIакхоачаяьй. Ала деза, бола лерттIа вIаштIехьбаккхара доккха новкъостал ду тхона опыт йолча цеха начальника Гребнева Нина Петровнас. ДукхагIйоаш ха болхлошта юкъе йоакхх цо. Цудукха кхоачамбар е боацар гу цунна, ханахьа оарцагIйоал эшар Iалашде.

Юбилейна нахъабоагIаш дика болх бе ,ца Iеш шоай знанеш, балха говзал лакхъю дукхачар. Заводе вIашагIъеллача политкружоке дешаш ба яв. Леонтьева, Чернова, Муштоватова, Шевченко. Цар цига Iомаду В. И. Ленина балхаш, цун бера хьалха вахарахи дола литература. ХIаьта Н. А. Ремизова, Кибизова, Иваненко шоай специальностех техникум чаккхйоаккхаш боахк.

Л. СОЛНЫШКИНА,
«Электроприбор» завода № 2 йолча цеха бригадир.

«СЕРДАЛО»

3-гIа агIо, 18 апрель, 1970-шу.

Ленина политика юхо эцай курсаш Iехка бола МалгIабика района шкалаш. (Ф. И. ПЛИЕВА сурт).

ЛЕНИНА ЦIИИ ГIУЛАКХИ ДАИМ ДАХАРГДА!

В. И. ЛЕНИН 1918 ШЕРА 7 НОЯБРЕ К. МАРКСАИ Ф. ЭНГЕЛЬСАИ ХАЦНА ДЕГIА ПАМЯТНИК ХЬАДЕЛЛАЧА КЪАМАЬЛ ДЕШ ВА. ТАСС фотохроника.

В. И. ЛЕНИНИ К. Е. ВОРОШИЛОВИ РКП(б) Х-ЧА СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТИИ ГРУППАНА — КРОНШТАДТСКИ МЯТЕЖ ПОХАЯЬРАШТА ЮКЪЕ. МОСКВА, 1921 ШЕРА МАРТ. ТАСС фотохроника.

АДАМИЙ ДЕГАШКА

«Владимир Ильич Ленин историна юкъеденаа большевистски парти кхьхеллар, сийлахь-вокхие баьчча, къахьегга нах гIоаттабаьр, хIаьта иштта гениальни Iилмако ше кхерах таррa»...

Л. И. БРЕЖНЕВ.

Ленин шиjй еррига уйланца революцонни марксисти коллективисти вар. Цун дерригa вахари болзи тIадерзадаьдар сийлахь-доккхача цхьан гIулакха — социализма кошило бахьан лоаттабеча къовсаме».

Н. К. КРУПСКАЯ.

«...Россе ноттьаьннача, Венгри чулаьцача, Германи оагаьча, шиjй тIалгIешца дерригa капиталистически дуне чулоацаша ца хеддац шерлуш латтача дунен пролетарски революце символ а хинна дIаэттаj цун цIи. Цудухьа Ленина мел аьнар а мел хадаьр а бокнка лоарзIамболаш да тахан къовсам лоаттабеча дерригача махкий пролетариата».

Георгий ДИМИТРОВ,

Болгарски, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлой болома гIоравьнна деятель.

«...Лениннах доалл цкьаьна вIаши тарлуш баьччи сеги сийлахь-воккхал. Из бахьан долаш дунен пролетарната сийлахь доккхача дегчу даим вехаргболаш чуенжав Ленин. Из, Маркса аьннача тайпара, коммунизм бахьан къовсам лоаттабечунга кхоача сийлен дакъа да...».

Клара ЦЕТКИН.

Германски дунен халкъашта юкъерчи коммунистически болхлойи болама гIоравьнна деятель.

«...В. И. Ленина вахари цун гIулакхеши хьакъоастадо йиш йолаш дац хIара махка историе, шоай бокъонеши сийрда кхоанен бахьан къахьегамхоше лоаттабеча къовсамек... Ленин веза, хIаьта дега а воагIа лоалла кIал латтача халкъашта, хIана аьлча цунга гIолле гу царна шоай къамани социальни чортамукъале... Ленин вак миллионаш болча къахьегамхой уйлашка, дегашка, хIана аьлча Ленин — из социализм а, хIаьта уж социализм бахьан къовсам лоаттабеш ба».

Долорес ИБАРРУРИ,

Испане Коммунистически парте Председатель.

Цхьан хана овкъара бос болаш хиша цIагIа баьча маьша чIегаш белажах а кхелла дахчаь загиглаца из наькха тIара хьабIашка а эза. Хьулийрча Iаьсаштен доккха доацача жа Iулен тIехьа а ваьннa воагIар Лорс.

Пийкха яр Iуйре. Дa хоза хургда аьнна хеталора. Iа тенха тишдеш жа сутардаьнна тIадеттадора лоамаш ирача босагIа чIоагIача лаьттах хьалкъедача тийнача баьша. Михо йоагаь юкь а йолаш вола оитиъо лакха кIаьнкиэг самукъадаьнна шок я лекхаш лелар. Гуш дар, из бIаьсте яьнна гIадиахя хилар.

Дa дeлкъенга кхоачача хана чIожегIа хьадоладелар дохк. ЦуьтIехьагIа дарзагIа шийла догIа доладелар. ТIаккха, цхьа юкъ яьннача гIолла дай чоалпаш елха йолаелар. сигалара боаьби чукхувсаш саг воаллаш санна, Цу сахьате Iай санна шелъелар.

Хьалха эизз техача кIайча хьача кIал боад боллалия лаьттар Лорс, юкъ-юкъе ха а хоарцеш, догIо йоашаь кхача кий ега а еш. Цхьаьзo, шелалa сатоха а ца мего, хьача кIалхара хьаэккхар ия, Iаьсаша керда тийнача дIайхоча кхола а белле бIовдбора берзана ши ког. Баракъаш дошадаьдар цун, дегI эгадора, тIаьдача гIажа тIа гIолла лувжар нулгаш.

Геттара боад къоалабеннабар из юрта юха а кхаьча жаи Iаьсийн дол-долча коа дIачу а лаьхка, чуенача хана.

УогIа мена берзалой хьахозар хьунагIара. Юкъ-юкъе царга юха Iехаш дар жIалеш.

КIурзаша Iаьржъяьча гIалчу дIачуваьлар Лорс, шиj когаш а била, тар ма ду гаргагIа кхуврча хьалхашка Iохайра на бIолчияло. Шура чуйола дахчен кад хьакховадабир цунга Бежас, — из цIи яр цун наьна. Олг дацар. ЦIагIара ялат кхоачаденя дукха ха яр.

Пхьерийна кIаьна а кхаьла, саьнга иллача аьл тIа хьаьрчча Iовнжар Лорс. Тиша кетар тIачоссар цунна Бежас. ЧIоагIоча набарах венна подвара тIа тхьайсо уллар дIаьтта хьунагIара цIакхаьча да. Шаьра хьахозар гIалийна кIалхарча кхий чу дуалха хьайба. Кизга бIалга меттел зоза теха истара аккарг а доаллаш йоли кора рама дIатеттар цинас кIур арабалийта. Бусйоагор дIа а йоаль, из а Iойнжар.

Хьекха мух гIийло шок а етташ, гIалий чу а лйкхе, цун тIо яснаш тIа гIолла шерше дIабодар. Лорс тхьайса уллар.

Кхаьча вахара уйла еш, цунга сатувсаш вацар из. Кхача гайтара из хиха йиш йолаш ма дий аьнна цунна эIалла дега а хацар. Иштта баьхаб уккина дуне хьакхелачa дена, долче ниттa хила дезаш да-кх из дIахо мел йодача хана а.

ГIалашка бахе нах детабуам беш а бацар хано шоаш тхьовлагIча бIаьшерен, адамий исторечухь лоархIамеча событех эггара бIаьхегIа болча бIаьшерен наIIарга дIакхоачабаьб аьнна.

БАЗОРКИН ИДРИС

СЕРДАЛОНГА

ХIаьта, нагахьа санна дIахорча бIаьшера дунена бIарга мел дайна хIама цу бийсаша Лорсина гIанахьа бIаргадайнадаре, дагадоаш дукхаьэтта сурт санна лоархIаргдар цо из. Бага йолла кхыметтел охьача сискала чIегилг а йоацаш шиj ча метта из лоамароа кIаьнха Iовнжача цу бийсанна дунена тIагIолла лийнар бсхарга бутт бар — 1970 шера апрель.

Лорсана ха йоаш йолаш дацар цу бийсанна керда хьатинича бIаьш эзараш долча берашта юкъо дукха шераш дIадахачул тIехьагIа шиj вахарден гIулакхашцен адамий исторе чуль керда оагIув хьаелларгйолаш наьха кхелаш овлангара хувцаргIолаш вола кIаьнха дунеа чу вирволга.

Цу хана дака бIаь шу даьнна. БIаь шу хьалхагIа а санна апрель ба харара бутт. Лоамашта юкъе уллача, гIалгIай къаьнарча юрта, ха бIаьха хиина вахача нохчача сега Лорса цIагIа дагIа тхо. БIаь шу хьалхагIа санна — хьалха эиза теха гаьнаш ягIа цун коранта кIал. Ховхача баьцо сийнъяьй даьгIенаш. ЧIонак яттIяю латта хьу шаькъа беса ласташ йоагIа. Цхьабакъда, хIанз а улла лоамий кортошка лоа, хIаьта шаво къайлахдаьхка доакхашн лоамий бовхьашн шоаш Iаламо хьа ма кхоллара хоал латт.

Цхьабакъда, Хьулийра гIалаш йолсвенний. Кашамашка дагIа кхерий чурташ санна латт уж гIалгIай дIадахача шерача вахара боарза тIа этта. ХIанз укхаза бахе нах шаьрача моттигашка тахан хьалдере эсалагIа доацача цIеношка бах. Шифер йиллача цар тховнаш тIа радиоантенаш ягIа, уламашка урагIен охоргIен дIа-юха йийтта электропроводаш я, энерги укхаза хIанз а хьакхачанза яле я. ЦIена дола кизгаш а лепаш латт сеrа йиченаш.

СапаргIатача хьаьна цIагIа догIа тхо Iохайша. Лоамашка хIанз а шийло я. Пешкаш летаю наха. Тхьовра цIерица хиина бесам дагабохийтт къарс долла довгача дахно.

Мича бахаб хIанз кIур беш хинна кхурра? Кизга бIалгашта меттел даьлла истара аккарг с боза зиг а доллаш хиина корша мича дахад. Мича цIагIа хьабаьна маьша баракъаш, нахара маьчаш, дахчаи пух, лоаман нахо саггота эшаш хиина кхы а цу тайпара дукха хIамаш?

Цу хьакъехьа из къамаьл дола дича веланелар даьлар Лорсега, шиj шерашка хьежжа доацаш къона, илниг боллаш дола бIаргаш хоба я дал, раьза волаш корта оагабир цо.

— Цкъаза сона сайна а хеталу бокъонца из долла хIама хила цукъагIа хиннадолий-хьогI аьле, — йоах Лорса. — Со бер хиннача денощта гаьна даьнна вай, Iалаьмате гаьна!. ХIаьта цкъаза, вай хIанзара вахар дIанхача хаваца кийсдича доллача хIамах тамаш я эз. цхьабакъда дIахозаргдолаш цу хьакъехьа дувцаш аз, бераш а берий береш а дола да дер духьа. Аз ихар кхетадергдолаш боля, са ханара нах геттара кIезига ма бисабий вайна.

ХIаьта вай вахаре мел дола хIама а ма дий тамаш е йиш йолаш-м. Хьазаргда вай, масала, хIанз вай тIадагIа гIандаш. Кхыметтел аххарех а тамаш ергьар со къопа хиннaче хана. Е дIа латта бархат тIатеха дивац — ухх беррнгача гIалгIай мехка а мича бар иззанорг. ХIанз ухх истола тIа вайна хьалхашка дая хIама латт, кхы башха тIехдаьнча хIама а дац укхаза: дулх, маьхх, кхерза фуаш, моз — дерригa я гха тхоай да, дIен-наьнас хатехха хьакийдаьа. Дага доагIа сона, бIаь шу хьалхагIа, хьа дай даьца ниiйдедaна гIулакх юртара юрта доаллш дийша. Паччахьа воIзIамига саг Буро тIа веяш йоахар. Кавказе дахача дерригача хьалкъашта юкъера херже дикдикагIа бола нах духьалбахаб цунна, шоай дикагIа бола кхача хьалхашка кхихьаб цунна.

ГIалгIай бокххийча наха хьалхаьвамна вахе хинна кIаьбена мож а йолаш вола Мочкъя. 'Вайсаьгура во!. Дахчан оархуэ хинад цун хьалхашка ламия. Цу чу латташ кIолдий берхIа чубола дахчан над хиннаб, гобаьккха далаш сискала болгаш а долаш.

Дерригача къамий даара чам а баьмкха, уххана Iотlа кхаьчав бехне хьаша, мистача берхIаца вай сискала чIегилг кхаьллача ма даг тIа а этта, Мочкъийга хаьттад цо: «Кхы тайпа двар дений шун?».

Да аьнна жоп деннаэ йоах Мочкъяс, — цхьацбараша кхы тайпа дваp а дуъ. Цхьабакъда сега хьона хьалхашка да вьшар халкъа шу-оаркхинг да. ХIаьта тха халкъа дваp ер да... Ер а дац массаза хулаш...

Бакъдар из. Во бахар нах. ХIара кхоалегIча шера ялатаю довра, ХIара воркIагIча шеро у дахьар.

Уж бакъ а долаш хинна аIамаш шоаш лайна а шоай тIехьенга дийца а ба вай дай: Сона сай дас ГIайрбика, цунна се даь дас Бетилмарзас дийнад из, хIаьта цунга шиj даьгара Аккботагара хезад, хIаьта цунна а шиj дас Устаь даь дас Тутарбехе дийнад. Иштта хьалхе наь къахьа къемат вай декошка.

Паччахьо Николая дас доах деча хана, хIаьта тIехьагIа по ше паччахьал деча хана а дIарча лоамий босашка кIаи мукхи дIадувра оаха; Дика дар ялат диказа дукхагIа хьувкьаш хилча. Цу хана цаIи аха пунт чуйода шоатткъя-шоаттке пхиъ мирка ялат доаккхар аз сай шийтта дезалхочоа хьашвтен дал а доахалиа диалла а. ХIаьта цу ялато "тхоиа ахаь беттал тIех ха яккхадар. ХIанз, мали тешаргва цунах? Къыметтел се сай къонташ а кIалгIолла бела а белаш латтаиш хул аз из дуццача хана. Массехь шу хьалхагIа, укхаза совхоз а йоаниш, колхоз хиннача хана бежага воаллаш хиннича царех цхьянна шера ялх тоин ялата яьккхар! 260 мирка хул цунах! Дукхьал из цIадахьаш хилча а эшаргьар товрий бIарчa рема — 75 говр Е хьоаргба вай тха ялкъ хьо гуродера шин сахьати вехаи укхаза. ХIаьта со къона волча хана бутт хьалха дена хийчлора тхо цу наькъа даха. Нохкъа шоэза бийса йоаккхар, уйнлай деноаш доалар нараш лаькха юха цIадоатIаш, а, лоамах наькъа тахнягагIа доагIалi гIоалдаьнна ахка дахар и кхераш. ДагадоагIа сона цкъа е говраш а, е шерч дожжаяа йола зорда тамашийна едда урагIа тIайолаш тхоашта бIаргаго. Тийрка йнсте дагIаш массехк ди оахош даькхха. ХIаьта хIанз хIара деннa тха юрта тIагIолла дIаух сага кулаиша хьадаь, цкъара бIаь саг чухоаш дола кIай тхьамаш дола оалхазараш. ХIаьта а сего тамаш ю цунах. Цхьабакъда со Iалаш. Сайна бIарга массаза гу тамаш ю аз! Со — яхача хахара сaг ма вай. Цу лаихехьа, хин нерте, хIанз а кхьхаш доацача Цхьорой — лоамашка болх беш машенераш боахк йоах. Лаьттан чекашкара халкъа рузкъа лохаш ба уж. Укхаза а хиннаб ужжаморгаш. Сова бIаргабайнаб уж, Лаьттах бурув тох цар. Цкъа а ваьнна из хаьттар, кхыметтел инкалашка йохьалургйоаца шоай машинаш инженераша нигта енай оаш укхаза? Уж мукъагIа халкъоргаш сийна Iохувшаша шоаш латтачарa кийссе урагIъухаши йолча вертолетан тIа а оттаьь ене хинвай. Тамаш ма яа? Дукха ла вай вахаре аз тайшаш дола хIамаш уж дерригаш а дийца царгиц. ХIаьта уж дерригa хIамаш хьадагалуцаш бола Iкамахой дунен тейхаш лоарзI ах. Цхьабакъда, нагахь санна вай вахаре хьагучидаьннача дерригачe хIаьмех аx эггара тамаш йолаш цIагIа лорхIар фуд ха хьа бейн бале, из да керттера сег — Ленин са хана вай дунен тIа хьахнина хилар.

ХIана?

(Йистедалар 4-ча оагIо тIа).

1970 ШЕРА 1 МАЙНА ХЕТАДАЬ КПСС ЦК тIахьехамаш

(Йистедалар, дIадолалуp 1-ча оагIо тIа).

35. Укхцiена лоранраи физически культурай балхлой! Тоаде бахеча наха медицински гIулакх делга! Физически культура чIоагIагIа юкъеихахьа советски нахьа хIара деннарча вахара!

36. Коммунисташ! Къахьегамeн общественни вахарeн хьокхам тела! Нах дикагIа вIаштIехьбоахараши кхетаберши хила производство лакха эффективность бахьан делаш, резервах бизеагIа пайда эцар, халкъа беахене хIамай кхоибари хьурматдари духьа лоаттабеча къовсаме!

37. Кагий нахи мехкарийи! ТIагIертте карагзаде марксистски-ленински теори, Iилмаш техникан лакхаламаш! Ленински вооказалгIа ташаме а коммунизм хьинаре хьалъераш а хила!

38. Пионераши школьникаши! Дег тIара дукхьезаш хила Советски Даьхе; дика деша, къахьегам дукхабеза! Ленина гIулакха тIехьаро, коммунизмана тIехьара хьинаре къовсамхой хила кийчле!

39. Вежарий моаршал да коммунистически болхлойи партешка — болхлой классеи беррига къахьегамхойи деналеча марксистски-ленински авангардага, империализмана духьаларча, машара, демократеа, къамий лоIама социализмана тIехьарча хьинаречa къовсамхашка!

40. Марксизма-ленинизман пролетарски интернационализмeн ларде тIа чIоагIлуйла дерригaча дунен коммунистий цхьоагIон уж кхетабенна кулгеи!

41. Вежарий моаршал да социалистически мехкий халкъашка! ДегIа а ухийла, чIоагI а луйла дунен социалистически система — дунен халкъашта юкъерча болхлой классa корагIдьнна исторически хIама, империализмана духьаларча къовсамера хоадамболлаш бола низ!

42. Социалистически мехкий къахьегамхой! Къовсам лоаттабе деттагIали цхьоагIон чIоагIдера, вIаши юкъера вежарашха дола гIулакхаш дIахо догIдикхувлара! Социализма моастагIашца леладеча тийшача балхашта фе хила!

Лакхагlа ойла пролетарски интернационализма байракх!

43. Дерригача мехкий къахьегамхой! ХьинаргIа юкъьаха машар, демократи, къаман лаIам, социализм бахьан лелаш лоаттабеча сийлахь-боккхача къовсама!

44. Вежарий моаршал да монополистически капитала духьала Къахьегамхой политически, социально-экономически бокъонаш бахьан, социализма идеалаш кхетьяхара са ца кходеш къовсам лоаттабеча, капиталистически мехкий болхлой классага!

45. ДIайха моаршал да колониальни Iазапа гIабаш тIеракхайсача, империализманен неоколониализманон духьала, шоай мукъахьа хилар чIоагIдера. социальни догIавкара прогрессивни никъ бахьан къовсам лоаттабеча халкъашка!

46. ДIайха моаршал да империализманон расизманон духьала, паргIатон къаман лоIами бахьан къовсам лоаттабеча, колониальни шоай мукъагIа доацачен мехкий халкъашка!

47. Социалистически мехкий халкъаш, капитала мехкашкара пролетараши дерригa демократически нигзаши, империализмана духьала, машар, къаман лоIам, демократи, социализм бахьан лоаттабеча юкъарча къовсаме вIашагIкхета!

48. Вежарий моаршал да набахтенашкен фашистски застенкашкеи Iазап эзаш боахкача капиталистически колониальни лоала духьаларча, халкъий паргIатенна, социализмана тIехьарча къонахчал долча къовсамхешка! Напитала тутманхий паргIато йила!

49. Вожарий моаршал да американски империализма агрессеиа духьала, шоай Даьхен паргIатон лоIами бахьан долаш турпал къовсам лоаттабеча къонахчал долча вьетнамски халкъага!

50. Дунен тIара халкъаш! Америка вIашагIкхийттача Штаташкара хоадамболлаш хьадеха Нкуэба-Малхбален Азера агрессивни гIуланхаши паргIато эзача вьетнамски халкъа духьалара акха тIоми социйтилга. Вьетнамера США-и цун сателлитийи бIу цIенбаьн кхы хьe ца бопийташ эрабеанкхинга!

51. Дунен тIара халкъаш! Гаргарча Малхбаленера Израиля агрессе соцаенга, дIалийцеча Iарбий территорешкара израильски бIу кхы хьe ца бопийташ эрабеанкхинга вIаштIехьдаккха!

ЧIоагI а луйла, дегIа а ухийла Iарбий мехкий халкъашцара советски халкъа солидарность!

52. Европа мехкашкара халкъаш! Дунен тIара халкъаш! Къовсам лоаттабе Европа халкъий кхерамзаленна кхерам тIатувсача, дерригача дунен тIарча машара кхерам тIатувсача ФРГ-ерча реваншизманен неофашизманен духьала!

53. Европейски мехкашкара халкъаш! ЧIоагIбе Европе коллективни кхерамзален эффективни система хьеира, халкъаша юкъе цхьана леладу гIуланхаши вIаши дагара уйлаш кхетаенгеи догIенхувлара тIехьа лоаттабу къовсам!

54. Дунен тIара халкъаш! Ядерни, химически, бактериологически герза дерригa тайпаш дехнилга дIадетха! Къовсам лоаттабе массане а цIендаь герз дIаданхара тIехьа, дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяра!

55. Даьнъала хийла Советски Союза ленински арахьара политика — халкъий машарен доттагIален, реакценен тIеман духьала лоаттабеча къовсаме дерригa антиимпериалистически, машар беза низаш кхетадара политика!

56. Даьнъала хийла Советски Социалистически Республикай Союз — вай мехка халкъий доттагIален иразен чIоагIало, машарен прогрессен тешаме чIоагIало!

57. Марксизма-ленинизма байраккхаца, Коммунистически парте кулгалца — ленински никъа коммунизмага доппе!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

В. И. Ленин, Н. К. Крупская, А. И. Елизарова Горкашка. 1922 шера август — сентябрь. ТАСС фотохроника.

Москва, Кремль, Ленинга

Владимир Ильич Ленина цIи Iалаьмате эза а боча а я Нохч-ГIалгIайчен халкъий. Революце сийлахь-боккхача баьчча граждански тIом лаьттача халача а бирсача а шерашка Советски Iаьдал чIоагIде, цун моастагIий эшабе материальни ноаькъостал, хьалкъалера хьехамаш деш хиннад вай къахьегамхошта. Вай республике Советий Iаьдал доаккхача керте лаьттаб цо бахкийта гIорбаьнна большевикаш С. М. Киров, Т. К. Орджоникидзе, кхыбараш а.

Чаккхбаьлар граждански тIом. Халкъа боадам юхаметтаоттабе болабелар советски мохк. Владимир Ильича председателал деш хиннача Къахьегамен Оборонин Совета, Халкъа Комиссарий Совета заседанешка массехказа дийцад грозненски мехкдаьтта промышленностах дола дош. Цига къестадаьд грознерски промыслашка кадраш хьежара, уж оборудованеца, кхачаца Iалашъяра дешаи.

Баьчча шоай назал чIоагIа йоахо ярах дег тIара биркал а яхаш, Нохч-ГIалгIайчен халкъаша моаршала телеграммаш, письмош яхийтад цунга. Царех цхьадараш тахан оаха кетатох.

ГОРНОБОЛХЛОЙ СОЮЗА ГРОЗНЕНСКИ ОТДЕЛЕНЕ В. И. ЛЕНИНГА ДАХЬИЙТАЧА ПИСЬМО ТIАРА

1920, шу, 20 сентябрь.

Пролетариата баьччага сий долча ков. Ленинга.

Веза доттагIа! Тхо баьчча! Оаха, грозненски промыслай болхлоша, доттагIлен моаршал дайт хьога. Оаха, грозненски мехкдаьтта промыслай болхлоша, дуя буъ хьона капитала духьаларча къовсама байракх чIоагIа леляe. Оаха, мехкдаьтта промыслай болхлоша, тхоай промыслаш юхаметтаоттаергхьларах а уж тайп-тайпарча моастагIегI лоравергхиларах а тешаш хилалахь, тха баьчча.

Къахьегама овсарле лаккъяра оаха дIадоладаь гIулакх чакхдоаккхаш а тха союз. Вай болхлой-ахархой Iаьдала дуккагIа мехкдаьтта лургда оаха.

ГIАЛГIАЙ КЪАХЬЕГАМА ХАЛКЪА СЪЕЗДА В. И. ЛЕНИНГА ЯХЬИЙТАЧА ТЕЛЕГРАММА ТIАРА

1920 шу, 2 май.

... Советски Россеи дерригача дунен къахьегамхойи баьчча дег тIара баркал ях оаха вочa хьал тIа болча лоамарошта новкъостал дарах.

Цун тешам па боабара дерригa а дергда къахьегама ГIалгIайчено.

ГIАЛГIАЙЧЕН СОВЕТИЙ I СЪЕЗДА В. И. ЛЕНИНГА ЯХЬИЙТА МОАРШАЛА ТЕЛЕГРАММА

1920, шу, 3 июль.

Москва Совнарком. Ленинга.

Керда оахара дилла дIадолаэеш къаьхегача гIалгIай халкъа Советий I съезда Хьога гIолла моаршал дойт дерригача дунен тIарча къахьегача нахага. Къахьегача гIалгIаша йоккхий халонаш Iайнай паччахьа хана, къиза Iазап лайнад цар деникинощена деношка. ХIанз оаха, цIий Iоухийташ бене а къиза къовсам лоаттабу тхоашта юкъерча баьдеча саккхетаме йоацача элементашца. Коммунистически парте баьчча волча. Хьа кулгалца оаха тхоай халкъ родовой бытах юхедисарех мукъадоаккхаргхиларах а социализма творчествана юкъеозаргхиларах а тешаш да тхо...

В. И. ЛЕНИНА СИЙНА ХЕТАЯЬЧА «КРАСНЫЙ ОКТЯБРА» ЦIЕРАГIЧА МЕХКДАЬТТА ПРОМЫСЛАЙ БОЛХЛОЙИ ГIУЛАКХЕРЧА НАЬХЕИ СОБРАНЕ РЕЗОЛЮЦИ

1924 шу, 22 январь.

Вай революце а дерригача дунен пролетариата а сийлахь-воккха веза баьчча Владимир Ильич Ленин кхелхаа аьнна денача бIило йоккха гIайгIа тIаккхоачаьй тхона... Цхьабакъда, тхо, болхлой тешаш да РКП(б) хьалхенца йоа. Ленина учениеша йоа. Ленина санна гоэза вай Советски мехка кулгалдергхьларах, нагахьа санна вай республика лорае езаш хуле, эггара хьалхарча тIахьехамах къахьегама фронтера дьннa цаI санна тIема фронте оттаргда тхо.

АДАМИЙ ДЕГАШКА

«...Ленина кхоачаш мел дьар теоретически а практически а дуэзденна да дерригача дунен болхлой классеца, халкъашца, дукха а кIезига а догIадьхкича капиталистически мехкашкара даша колониальни ахколониальни территорешка кхачаьца, къаьнача европейски Малхбузенгара Азега, Африкага, кхиина а Америкага кхачачаца».

Пальмиро ТОЛЬЯТТИ,

Итальянски, дунен халкъашта юкъерчи коммунистически болхлойи болама гIоравьнна деятель.

«...Ленина хьехам — из дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама теорен идеологен лард я. Дерригача мехкий къахьегамхой социальни кортмукъале бахьан, халкъий хьаштеша къамия хIанзарча замен керттера дешаш къовстадара тIехьа лоаттабеча къовсаме эггара низ болешагIа доле идейни герз да из. Дерригача коммунистически партеша шоай белха тIа хьалхе лелаю марксизмаца — ленинизмаца, вай заман ше цаI мера йоаца, вахаре ше текха, дийна революционни теори из хиларах тарре».

Владислав ГОМУЛКА,

Польски болхлой парте ЦК хьалхара секретарь.

«...Ленин — из ва советски Союза коммунистически парти, дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкха вIашагIъяллар. Цунца цхьана цо Iомаьвй дунен халкъашта юкъерча болхлой болама еррига опыт. Цун произведенеш мах бaь вергвоацаш чIоагIа лоархIаме я, эрсий пролетариата хиина ца Iеш, дерригача дунен тIарча болхлошта а...».

Морис ТОРЕЗ,

Французски, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама гIоравьнна деятель.

«...Ленин — чIоагIа дог-цхьалхе, чIоагIа гуманни ва, хIаьта цунца цхьана хургдар гуш, шекаргвоацаш а.

Ленин—исторе локомотив».

Джон РИД,

Американски коммунистически болхлойи болама деятель, писатель, публицист.

«ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА МАШАР ЧIОАГIБАРАХ» ЙОЛЧА

Дунен халкъашта юкъерча Ленински премей комитете

Укх шера 14—16 апреле академика Д. В. Скобельцына председателхал а деш «Халкъашта юкъе машар чIоагIбарах» луча дунен халкъашта юкъерча Лененски премех йолча Комитета заседани хилар.

1968—69 шерашка дунен халкъашта юкъера Ленински премеш лойла аьнна хьачуеннача предложенешка хьежар Комитета членаш, цу дешах бола соцам тIа а ийцар.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизар белгалдоаккхаш хиларца дувзаденна советски халкъ дег чура дакъала дийцар Комитета членаша.

1968—69 шерашка «Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах» йола дунен халкъашта юкъера Ленински премеш ялара

«ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА МАШАР ЧIОАГIБАРА» ЙОЛЧА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ЛЕНИНСКИ ПРЕМЕЙ КОМИТЕТА СОЦАМ

Машар лорабарах чIоагIбарах тIехьа лоаттабеча къовсаме Iалаьнате доккхий гIулакх карагIдаларах «Халкъашта юкъе машар чIоагIбарах» йола дунен халкъашта юкъера Ленински премеш кхьале:

Людвик Свободина — паччахьалкхени политически деятеля (Чехословацки Социалистически Республика).

Лайнус Полинга — Iилманхочуна, общественни деятела (Америка ВIашагIкхийнна Штаташ).

Шафи Ахмед Эль-Шейха — общественни деятела (Судан).

Ярослав Ивашкевича — писателя, общественни деятела (Польски Халкъа Республика).

Акира Ивая — общественни деятела (Япони).

Бертиль Свалстрема — журналиста, общественни деятела (Швеци).

Халед Мохи ад-Дина — общественни деятела (ВIашагIкхийттача Iарбий Республика).

Москва, 1970 шера 16 апрель.

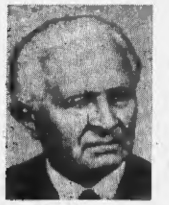
Людвик Свобода.

Лайнус Полинг.

Шафи Ахмед Эль-Шейх.

Ярослав Ивашкевич.

Акира Иваи.

Бертиль Свалстрем.

Халед Мохи ад-Дин.

ГIИРСАШ ХЬАЛДУ АМУРСКИ КОЛХОЗАША

Приамурья юртарча панорамассазара белгало а хийна дIаэттай башенни кранаш. Тайгана юкъе хьа а кийна, хьалъутташ я шоай тайпара юртара микрорайонаш. ХIанз гIирсаш хьалдераш кустарий къамт-къасте бригадаш а йоацаш, шоай чотахи паччахьалкхен кредитий новкъосталцеи доккхий боахамаш хьадеш йола колхозий юкъера организаци я. Цар шоай я кирпичий заводаш, вышкабетоний поралаш хьаю полигонаш, царна ремонт ергйола хIанзара механизмаши мастерскеши.

— Алхха дIаданнача шера Амурски областе колхозий юкъарча организацеи гIишлошъяра управленеши юрташта хьалъяьй 148 объект, — АПН корреспондентага хоам бир «Амурколхозстрой» объединене председателя Волков Александра. Уж я хьайбаш леладу фермаш, складаш, мастерскеш, гаражаш... Нахана паргIатагIа бола бергболаш хьалаш вIаштIехьадаьлад цар чу, дукхагIа бола къахьегам механизаци хургба.

Евгений БУГАЕНКО,
АПН корреспондент.

Тха интервью

Гергакхочаш латт В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ди. Дукха ха йоацаш тха корреспонденташ хилар Социалистически Къахьегама Турпалаш болча. «Машта наькъадоагIа шо юбилейна» аьнна дахьа хаттар цар дийцар лоцехьа кепатох

Т. Б. ЛЕТКОВСКАЯ, А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода № 18 йолча установка начальник Социалистическа Къахьегама Турпала

Тхьаьи итт шу дизад аз укх заводе балха моттиг ца хувцаш къахьега. Цхьабакъда, цIаккха а хIанз В. И. Ленина юбилейна наькъабоагIаш санна хьинар дийенна къахьийгадац установка технологаша. Цо цIаькха а хьахьокх В. И. Лениначара наьха безам чот яь ворговацаш боккха хилари цун цIераца дуьза денна мел дола хIама царна дези хилари.

Мелла дика толамаш даькадала а сатийна карагIдаьнначох кхоачамбаь Iе дийш яц оай яха уйла я тхоа хIарaне керта чу. Уйл ишта хиларах ди тIехьа соадуел тха къахьоамна толамаш. Дика да тха ленински юбилейни кийчдаь совгIат а. Пятилетка тIеххьарча шера хьалхарча квартала план хаьад кхо ди хьалха кхоачамйир оаха. Планал совгIа арахийцар бIаьш тоннаш мехкдаьтта продукци. Юбилей сийна тIаийца хинна социалистически декхараш 15-ча апреле кхоачаш а даь, лаьрхIачул совгIа аьха мехкдаьтта продукташ бIаьш тоннаш я.

Доагор, Iи, электроэнерги, реагенташ кхоярa чотахи йоаш йола мехкдаьтта продукташ кIезигъяраха укх шера паччахьалкхена баь пайда 9 эзар сом да.

Къаьстта боккха пайда бир тха коллективо Еррисоюзни субботник долча дийнахь, установка къахьегаш вола 29 болхло субботнике хьинаре дахьа лоацаш хилар. Кхыча деношка арахецачул дуккха дукхагIа арахийцар продукци, производствана кходир бIаь сомаш.

Хоаш махиллара планироване экономически стимулироване кердаь асистемагIа болх беча хIара коллектива керттера ьхокхам ба арахецача продукцеи дикал лакха хилар. Къаьстта тха коллективана лоархIаме да из дика хилар хIана аьлча вай мехка дуккхача районашка кхаьча ца Iеш доазол арахьа а кхоач тха продукци. Из кхета деча тха технологаша тIехдика мара арахецац мехкдаьтта продукци. ДIадахача шера продукце дикал лакха хилар бахьан долаш завода установкашта юкъе вIаштта диазза хьалхара моттиг лаьккхар оаха, хIаьта укх шера хьалхарча квартале а дIахийца яц из моттиг. Установка хIара бригада шин лицевой счет я.

Къаьстта дика къахьегаш я тха коммунисташ, укх деношка юбилейни медалаш енна боккхагIбола операторaш Т. А. Изварина, Л. М. Жукова керте латта сменаш. СовгIатнна тходита керда декхараш тIадоххаш хилар кхета а деш, коммунистически къахьегама цIи лаллеча установка коллектива сий лакха лоаттадара кхы а дикагIа къахьегаpeда тха технологаши.

О. КАГЕРМАНОВ, «Гойтин сай» совхоза директор, Социалистически Къахьегама Турпал

ДIадахача шера вIашагIкхелла къона совхоз я тха яр. Цхьабакъда кхашка, фермашка, кхыча участкашка къахьегаш бола нах шоай болх дика хаш, балха йоккха опыт долаш ба. Цудухьа В. И. Ленин ваь бIаь шу дуза юбилейни шу балха тIа лакха хьокхамаш а доахаш дIадоладаьд тха совхоза къахьегамхоша. Ханал хьалха кхоачанйир паччахьалкхенга шурей дулхи доккара укх шера хьалхарча квартала план. ХIаьта квартал чаккхьалча сучадаьлар шура йоккара план 117 процентни дулх доккара план 130 проценташ кхоачашъяь хилар.

Уж толамаш дахьача хьинаре къахьийгараш ба скотник Исмаилов Iимран, доярхаш Хачукаева Зайнап, Асхабова Тумиша, кхыбараш.

Дика къахьег кхаш лаладераш: бригадираша Хамидов Дудаси Велимханов Вихаси, звеньевойша Исраилова Халипатеи Исаева Антеи, кхычар. Гурахь дийнача млатийна подкормка яь а маккаш даьха а баьнна хIанз хий тохаш ва цар бригадий звеньяйи къахьегамхой. ХIаьта бIаьстан юкъе кхе культураш дIа а дийна, тIехьагIа юача культурашта, иштта, еидуарашта, къаьхкIакиттa латта кийчдаь а баьннаб.

БелгалIе, боагIа Исаева Анта къахьегама никъ. 1968 шера денз шекара свекла кхеш я из. Цу хана дийз цхьа шу дIадахадац цо шийа плановой декхараш тIехкхоачаш ца деш. ХIаьта 1968 шера план 195 центнер долча 40 гектарах хIаранена тIара 840 центнер шекара свекла чуера Антас. ДIадахача шера Iалама дукха халонаш духьал уттаьв лаьа хIара гектара тIара 450 центнер шекара свекла чуера цо. Из а планал 225 центнери декхарел 200 центнери дукхагIа хул.

Лакха мах баьй тха совхоза коллектива къахьегама партеи правительствоаси. Укх деношка юбилейни медалаш елар тха болхлошна 60 болхлочоа.

Л. БАРАХОЕВА, «Назрановский» совхоза доярка, Социалистически Къахьегама Турпалхо

ДIадаха шу тха сIаддугаш дацар. Укх тIеххьарча шерашка вIаьара хьалха дикагIчарна юкъе ца йодаш дисар тха коллектив цу шера. Балха IаткъаIш хинна бахьанаш тахкар, уж дIадахара, хIаьта производства еррига резервах пайда эцара шерра кхоасам дIаболабир юбилейни шера хьалхарча дийнахь дена ферма коллективо, болх сиха тоабала боладелар. Укх деношка аьча итогех тха ферма коллектива юхь а районни Сийлен доска тIа шийн моттиг хьалаьцар. Шура яьккара хьалхарча кхаь бетта план 128 процентни из паччахьалкхенна йоккара декхар 111 процентни кхоачашдаьд оаха. Райони хьалха латтача йоаркай список тха фермерча кхаь доярка цIераш а йоахаш дIайолалаь. Къаьстта белгалъе бевзам ба са комсомолка Оздоева Лида. Сона дика дагадоагIа из балха ена да, юххьанца вIоагIа низкъала хета доаркай декхараш цун дIадоaзийтам, балхацара ийд безам ца эккхийтара тхоай къахьегама бошхалонаш, коллективо сий довзеш из хилийтара онхаш дар. ХIанз еррига района доаркашта юкъе кхоаламгIа моттиг лаьккхай Лидас комсомола XVI съезде кастта делегат долаш дакъа лоацаш хургья. Иштта тха ферме балха баьккха хьалххийна дукха дика къахьегамхой хIанз кIезага цу тхона юкъе.

Юбилей сийна яьржача яхье са а аьттув болаш вIаштIехьдаьннад. Сайсарча хIара Iаттагара укх шера 3500 килограмм шура яккха лаьрхIад ас. ТIаккха шура кIезигагIа хулча укх кхаь беттеи аз беттеи сай группарча хIара Iаттагара 1100 килограмм совгIа шура яьккхай аз. ХIанз доахан доькIенашка дакха арадаьннад. Цунца дувзаденна денгара-денза дукхагIа лу доахана шура.

ДIадаха шу дакхдоалаш тха кортош Iочудахедар, хала хетар селларча дела шу тIа кхоачаш хьалха цIи хеза хиннача тхоай коллективо мелал еойтар. ХIанз деррига вай халкъа бийча ваь ди белгалдеш кортош нийса хьалхаба йиш долаш да тIо. ХIаьта иштта гIа боахаш дIахо дакха даьа а да.

И. ЭСМУХАМБЕТОВ, Ленина орден лелаеча «Щелковский» совхоза воккхагIа вола жа Iу, Социалистически Къахьегама Турпал

Ер шу вайна массанена а цIоагIа бехтоккама да, хIана аьлча В. И. Ленин ваь бIаь шу дуза шу да из. Цудухьа денгара — денга даккагIа къахьега еIерташ кхьачай цу цIейга аз кулгалду эIамига коллектив.

Тхона, жа Iеладераш, вагара лоархIамегIа йола ха жа даккаш йола юкъ я. Цу хана мара еучадалац оаха бIарчча шера миита къахьегаш. Цудухьа цIаккха бIу ца кхожабеш соахк денз цу еIулакха кийна еш хилар бригада членаш Iай жена кхоачамболлаш доакъари эшача тайнара еIулакха доаттадар бахьан долаш ва онда долаш бIаьстена даьлар тха. Цул совгIа белгалде доза Iан биъ бетта цамоаш бенна а е уре хьекха дийна а цхьа устагI тха Iулацара ца къастар.

Март чаккбоалаш цхьатарра дахка воладелар тха жа. Бехе хьоаза безанзар тха жа Iуй цу хана, хIана аьлча хьалхе кийча къ яр цу еIулакха.

ХIанз деррига жа дакха даьннад. Укх деношка яча итогаша хьахьекхой хIара бIаь жийна тIехьа тхона 137 Iаьхар хьахиннилга, бригада коллективо тIаийца декхар 125 Iаьхар кхевереба аьнна мара дацар. ХIанзчул тIехьагIа тха де дезар да цхьаккха ца къастийташ уж Iоахарий хьалкхедар. ТIаккха из декхар дизза кхоачашде карагIдарадола нах тха коллективе болаш ба.

Укх деношка тха совхоза центральни усадьбе Ленински юбилейна хетаь торжественна собрани хилар. Цига боахама дуккхача къахьегамхошта юбилейни медалаш елар. Царех кхоъ тха бригада членашка кхьачар. Медало наькха сийрда баьккхар къонача жа Iун Сайдаев Аркал, цоца дуккхача хана цхьана къахьийгача са сесага Абидата, хIаьта совгIата орденашцеи медалашцеи тIаккхийтар цхьаькка медаль.

БАЗОРКИН Идрис

СЕРДАЛОНГА

(Истодоалар. Доладур 3-ча оагIо тIа).

ХIана аьлча, цул хьалхагIа эзараш - эзараш шерашка латтад дуне, хIаьта а вайнах лай а, наь вохки осаралла саг ца вахийтар духье еоттира корташ а долаш вIоавлаш хьалъе, корсам оатарг санна морса маша цIагIа хьабе, лаьттах дахчаи нух Iетта мара Iомавеннавац. Ялле хоаш вола гIалгIа бIаргавайнавац сона къахьеннарул тIехьагIа мара.

Цхьабеннда, Ленина вай вахар дIа ма доладинге а, долла хIама хувцадала даьлар, кхьметтел вай дар санна укхала лоамашта юкъе дий-деций а ца хоаш доахача халкъий а. Цул хьалхагIа довл деш хиннача нахех цхьанниена а хIана дегадиц из де? МегалаIш, мисхача нахах фуннагIа кхача а шоашта бала боацандаь. Цуна мара хьегадиц из де. Из хиннаа боккъонца вала вай саг.

Хьаштдоацар да вай, из лорa ца вар. Ше вайна де лийрхIар де ца кхуеш дисад духьх дуне. ХIаьта из-м дIано а сакаш хила йиш йолаш ма вацй. ВIарчча шийтте шу цул воккхагIа вола со. бIаь шу хьалхагIа а санна вахаш болх беш ма вий. Вешта согара-м фу пайда бола наха? Алхха са сай цхьан делала да бовле. ХIаьта из хIараниена, деррига дунене эшаш вар.

Бийса яхачул тIехьагIа Iадика йийшар ваи ЖIайрахьарча юрта Совета председателa Цуров Султанеи хьаша - да везача Лорсаи иштта хьаьша тIера болча цун дезалеи. Тха нийкъ дийе а бийша цо аьлар:

— Нагахь санна хIезиг-дукха а тахан вай ийцача саьга тера хила шоай безам бале, фуннагIа дий а наха дийна да деш ма Iелаш. Ве а дац шоана — доккха хилда, а вIаьнга хилда...

Дукха ха йоаццаш дийлдача лайво ковчбаьча новкъа гIолла хаддалза голаш а етташ мухалегIа чуйолавелар тха газик, вIалаьгIолла Iододаш Iаьржа доагIа хий а долаш болча лакхача шув тIара чу ца йолаш йисар чIоагIгIа тамаш а йолаш. Тхона гоннахьа латтача лоамий боахьаш тIа гIолла хаддалзе дIаузар морхий гурмагаш. ХIаьта са уйлашкара дIадалацар хьинар долаш тIах хьина вола, ше дIадоладаьча шоллагIча бIаьшерен кхойийтарча шера чу венна саг юхевиса лоамара цIа.

Лорса, — из да халкъа дийна, хила, тамашийна истори. Из да къахьегам дукхабелаш хилар хьахьоккхаш дола масал. ШIаккха а цамогаш хиннавац из. ШIаккха а селеIолаш шо селлара хила бола вахарчочух бола ше беш. Цуна лоазаш цхьаккха лор а вац, бIаргийна поликлиника а яц. Шийн сагото цхьанна сегара хьачийташ цо, ше мел яьккхача хана йоаха найдена хила гIийртав из. Цхьанка дича а юталац сога керта чу хьуза тамашийна уйлаш: тахан из лоамаро сайна бIаргавайча дезз Ленина са волаш санна хет сона...

ВIаши тара долаш фу хила йиш яр цу шиннe? ЦаI—йоазув-девза хоаш воаце вахарха — вахар девзар, вож — тIех хьаькъалера керда дуне кхайкадар...

Из уйла сона дег чу йоссара маIак-м бахьдар аьлча. Ленина ханара саг сона сай бIаргешца бIаргавовр дар. Сона бIаргаваллавер цун ираз духье Ленина дунен тIа ревоацие кIерак лоатабь а ян кхаьча мел вари бIаьшереннй воадахара а вахиха тахнарча дений сердалонга воалаваь а саг. Иштта сона бIаргавайнавар шоай шахара, шоай бернашт берийн бераш вахара ираз хьахьъалион деганаш шоашта гергара йолча Ленина цIераца айха дуклаш болча нахалийнаш болча нахах нах. Из дар халкъа вахар цу аьча вIаьеиа. Ленински идей хьехамцеи практикацеи, цун деррига вахара кIоартгех айха дувзаденнеи хилаьр хьахьоаццаш доло доь тохадолийта гешал.

ШишегIа уйланчу дессар эгара къонагIеи эгара талант болашагIеи болча гIалгIай поэтех цхьанне — Гагиев Гирихана IаьнначIаьннах лаьца ше язьяьча поэме тIа аьнна дог тохадолийташ дола дешаш: нагахь санна сонси Ленинан юкъе дукха шераш денза децаре, аз болхача гIано а лараш йита хила торлора Шийна майдан тIа, хIаьта къона белаш чIоагIIало а хиния, баьчча белажа лолла дIаоттаргьар, са вIаштIехьдаргдар Ленина наьхка хьожабь лхо сай деган чакхбалийта... .

Маьрша чIожара Iо араделар тхо. Шера кертерча укх хана хьеIаи бевзамех хулаш долча Арменийна лала гIолла боладелар тха никъ. Боккъонца бода къовсабенача хана накъо гола а техе тхо дIахьайзача, тхона бIаргайара сийрдаьнне лотаний ОагатIера электрически лампаш.

Из лар вай шира лоамаш дий а Ленинсан уйлай серда дувзадалийта цигара кердадар. ГIадуеаш дег чу дера соца электрически проводка хьалхха гIа а чуйолла къаьнача Лорса цIа, хIана аьлча цига цхьанкха а ашар шоаш болча из сердал кестта лоталургахилларах шеко йолаш.

Тахан лоаманца мел вахача хоа, лоамарой вахар хIана сийрда мара хила йиш йоацийга.

Газета артIаннара номер 23 апреле араергья.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республика гIоллей Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, малхбоалехьарен къулба - малхбоалехьарен гIаьххьача боарнме. республика къилбаседа - малхбоалехьарча районашка чIоагIгIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 23—28, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хила тарлу. ДIахоран шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка кIезиг-дукха догIа а деллаш. 19 апреле къулба - малхбоалехьаре гIаьххьача боарамге, 20 апреле хадда лостам боаццаш. гIийло, гIаьххьача боарамге кхоачаш мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсашка 5—10, деношка 18—23 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

18 АПРЕЛЬ

В. И. Ленина цIерагIча культура Дворец. 12.00. В. И. Ленина 100 шу дизара хетаь заводской района катирхой сайре. 13.00 профессионально - технически училищай дешархошта лаьрхIа Ленински киноуниверситета занятии. 14.30. «Фитиль» яхача агитбригада творчески отчет. 17.00. «Атеист» яхача клуба занятии. 20.00. Искусствах йола катирхошта лаьрхIа кинолекторий.

Химикий культура ЦIа. 13.30. Крупская цIерагIарча культура Дворецa халкъа театра спектакль.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 18.00. «Ленин санна вахa. Ленина санна къовсам лоаттабе» яха тематически сайре.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 18.00. Химикий культура ЦIен художественни самодеятельноста концерт.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 18.00. «Ленина цIи дагахкоабаш» яха культура ЦIен художественни самодеятельноста концерт.

КИМ цIерагIара клуб. 15.00. берашта лаьрхIа утренник.

15-ча участка клуб. 19.00. В. И. Ленина 100 шу дизара хетаь сайре.

19 АПРЕЛЬ

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 12.00. «Почемучкаш» яхача берий клуба занятии. Лекционни зале тематически кинофильмаш хьокхаргда. «Тхо Ленин санна хургда — из я коммунизм» яхача темах лакхерча классашкарча дешархой актива собрани. 16.30. В. И. Ленина 100 шу дизара хетаь ТЮЗ-а творчески отчет.

Химикий культура ЦIа. 10.00. «Тха хьамсара ваь да Ленин» яха берий утренник.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. Къаьнарча большевикашца вIашагIкхетар. В. И. Ленинах дола кинофильмаш хьокхаргда 17.30. В. И. Ленина вахарах йола беседа.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. Культура Дворецa художественни самодеятельноста концерт.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 11.00. В. И. Ленина 100 шу дизара хетаь районни пионерски слет. 14.00. «В. И. Ленин даим дийна ва» яха утренник. 13.00. Дворецa художественни самодеятельноста концерт.

КИМ цIерагIара клуб. 18.00. В. И. Ленина 100 шу дизара хетаь сайре.

15-ча участка клуб. 19.00. В. И. Ленина вахарах йола лекци.

Сердал хьаювлача хIамай Еррисоюзни Iилма-тохкама институтa юртбоахама сердалатехника лабораторе дика тохкам баь яьннай Ардатовски сердалатехнически завода (Мордовски АССР) массазара люминесцентни эрритемни лампаш йола комбинированни светильникаш. Уж шаккха а тайпа юрта доакха совгаIт да, хьайбаш лелаеча фермаштеи, оалхазараш кхоабеча птичникаштеи, теплицаштеи лаьрхIа я уж. юртбоахама производство дегIайоалаяра новкъостал ду цар.

Сурта тIа: лаборантка В. Шихирновайга я комбинированни светильник.

В. ТРЕПЕТОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДУНЕН ТIАРЧА 70 МЕХКА

Алхха цхьан январь бетта город Куйбышеверча Средневолжски станкостроительни заводера доазол дехьа дIаяхьийтай шовзткъа совгIа «1А616» модела токарновинторезни станок. Из марка шерра йовзаш могаеш я дунен тIарча масса континенте. Йовзаш йола цу модела станокаш хьокха оттаь хиннай дунен халкъашта юкъерча тIаь итт выставке — Швеце, Чехословаке, Инде, Ливане, Малайзе, кхыча мехкашка. Куйбышевски станокаш ийю хьовзткъе итт паччахьалкхено, цу даькъе промышленни гIулакха чIоагIгIа дегIаенача Англе, ФРГ-е, Японе, Франце, ГДР, Итале, США-с.

Доазол дехьа йоахха кхухьийтараш шерра шера дукхагIа хул. 1969 шера доазол дехьарча заказчикашка ехкай эзар гаргга станок соадкарчул дикка дукхагIа. Керда, дикагIа тоаль унифицированни галена универсальни токарни станокаш, шеко йоаццаш, чIоагIгIа хьотташ хургйолча къаьстта нийсачен шоай тайпарчей кердача моделий станокаш арахеца кийчлуш а завод. Заводе хIана генеральни реконструкци йолаеш я, хIаьта из йистеяьлча завода низ шоазза совгIа боккхагIа хургба. Арахеца продукци эгтанца лаьрхIача пхийттен ахи миллион сомагара тхьаь йийтта миллион сомага кхоачаш дукхагIа хургья.

Анатолий ПРАЗДНИКОВ, АПН корреспондент.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
18 апрель

6.30 — Юрта Iуйре (нохчий меттала). 6.45 — Ажараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.27 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Ленина сийле хестош иллеш долх оха. Радиокомпозици. (гIалгIай меттала). 8.35 — Бетховен. «Апассионата» яха соната. 9.00 — Москва. 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 17.00 — Школьни глобус (эрсий меттала). 17.30 — Маштерхи къахьегамахи дола илли. 17.50 — «Къонахь» (эрсий меттала). 18.35 — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара хетаь радиокомпозици. Ленин массаза вайца ва. (гIалгIай меттала). 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
18 апрель

14.40 — Передачай программа. 14.45 — Деррига а школагара волавy. Спортивни передача. 14.55 — Кинонаькъахой клуб. 15.55 — «Дего хьалхадаьккхар» яха киноочерк. 16.10 — Аз бIаь шера тарахьий йовзош «Шу 1939-гIа». 17.00 — СССР футболагIа йола чемпионат. «Спартак» (Москва) — «Динамо» (Киев). Сенача каьагIа — кердадараш (ЦТ). 18.45 — Ленин вай кхеле (гIалгIай меттала). 19.25 — «Парте байракх» яха документальни фильм. 19.45 — «Теремок». 20.15 — «Фу али деза пунаха» яха документальни фильм. 20.35 — Дунен халкъашта юкъера къал доаззйтар. 20.55 — Сийлаль - вокхача вахара оагIош. «Сийна тетрадь» яха художественни фильм. 22.15 — Передачай программа. 22.20 — «Иллеш оалаш я дестаха» яха фильм - концерт.

РАДИО
19 апрель

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Шоана дукхаезача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.00 — «Къонах» (гIалгIай меттала). 15.30 — Ленинах йола доши (эрсий меттала). 16.00 — Москва. 16.30 — «Ленин вайца ва» яха радиокомпозици (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара хетаь радиокомпозици. Ленин байракхаца долх вай (нохчий меттала). 18.30 — Нойкъостий шун письмой [illegible] концерт. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
19 апрель

11.25 — Передачай программа. 11.30 — «Даьй наькъаца, Ленина наькъагIа». Республика лакхерча классашкарча комсомольций слет. 12.10 — Берашта «Кхьазз юхадийхкенар» яха художественни фильм. 13.30 — «Оаз яха кувей». яха фильм-концерт. 14.00 — «Знание». Iилман - популярни программа. «Октябра деношка». 14.40 — Назранерча художественни самодеятельноста концерт. (гIалгIай меттала). 15.10 — Сийлахь - воккхача вахара оагIош. «Ленин «Октябре» яха художественни фильм. 16.35 —«Советски литературан искусствай гонзаначаш» яха кинопрограмма. 18.00 — Ленински идеяш толар (нохчий меттала). 18.14 — Передачай программа. 18.15 — Центральни телевидене передача. 19.40 — «Хьо, са Росси» яха концерт. Хьалхара стелешки (ЦТ). 20.25 — «ЙорхI де». «Хьалхе леараш» (ЦТ). 21.10 — «Хьо, са Росси» яхача концерта шоллагIа отделени. (ЦТ).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам. — 3-30-11; баьхтехкача секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленноста отделий — 3-42-30; Юрта боахамий письмой отделий— 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05075. Заказ № 2223.